Türk Hukukunda Özel Sektörde Rüşvet Suçu ve Bu Suçun Diğer Ülke Mevzuatları ile Karşılaştırmalı Analizi

TEİD
Etik ve İtibar Derneği
Ethics & Reputation Society

ÖSKEM
Özel Sektör
Kolektif Eylem Merkezi

Türk Hukukunda Özel Sektörde Rüşvet Suçu

ve

Bu Suçun Diğer Ülke Mevzuatları ile Karşılaştırmalı Analizi

Bu bilgi notu TEİD Yönetim Kurulu'nun talebi üzerine, Türk hukukunda özel sektörde rüşvet suçunu irdelemek ve bu konudaki hem mevzuata yönelik hem de uygulamadaki eksiklikleri tespit edebilmek adına Türk hukuku ile ilgili uluslararası sözleşmeler ve bazı ülkelerin özel sektörde rüşvet suçlarını düzenleyen mevzuatlarını karşılaştırarak aşağıdaki kişiler tarafından 30 Eylül 2021 itibariyle hazırlanmıştır.

Hazırlayanlar: Yalın Akmenek

Doç. Dr. Güçlü Akyürek

Dr. Kaan Karcılıoğlu

Gökçe Serez

Dilara Kaçar

Giriş

Uluslararası Şeffaflık Örgütü yolsuzluk terimini "*kendisine verilen yetkileri kendisine kişisel menfaat sağlamak için suiistimal edilmesi*" olarak tanımlamaktadır.[1] Bu tanımdan rahatlıkta anlaşılabileceği üzere, özel sektör - kamu sektörü ayrımına gidilmemiştir; fakat tarihsel olarak incelendiğinde yolsuzluğun genellikle kamuyu ilgilendirdiği düşünülmektedir.[2] Her ne kadar asırlardır, pek çok ülkede, kamu sektöründe yolsuzluk ceza kanunları ile düzenlenmekteyse de özel sektörde rüşvet hakkında neredeyse hiç düzenleme yapılmamıştır. Fakat son yıllarda bu trend değişmektedir ve birçok ülke artık özel sektörde rüşveti yasaklayan düzenlemeler yapmıştır.

Özel sektörde rüşvet suçunun tipiklik unsuru incelendiğinde; bir özel gerçek kişinin, başka bir özel kişiye görevini gereği gibi yerine getirmemesi karşılığında kişisel bir menfaat elde etme imkânı sunması olarak karşımıza çıktığını görmekteyiz. Dolayısıyla özel sektörde rüşvet teklif edilmesi halinde çalışan/temsilci, sözleşmesel bağının olduğu işvereninin/temsil olunanın menfaati için hareket etme borcunu ihlal etme riski ile de karşı karşıya kalmaktadır. Rüşvet teklifini veya rüşvet vaadini kabul eden taraf sözleşmesel yükümlülüğünü ihlal etmesine ek olarak, rekabet ortamının bozulmasına, piyasadaki rakiplerin piyasayı terk etmesine, piyasaya sunulan mal ve hizmetlerin kalitelerinin düşmesine vb. hususlara neden olarak son tüketici nezdinde çok zararlı sonuçlar doğmasına sebep olabilmektedir. Ayrıca, klasik anlamda "kamu hizmeti" olarak değerlendirilebilecek pek çok hizmet artık kamu kurumları tarafından değil, özel şirketler tarafından sunulmaktadır.

Dolayısıyla, bu hizmetlerin halka sunumu sırasında, ilgili özel kurumun çalışanlarının iradelerinin üçüncü kişilerden elde ettikleri menfaatler karşılığında bozulması ve görevlerine aykırı bir şekilde hareket etmeleri

---

[1] Anon, What is corruption? *Transparency.org.* Available at: https://www.transparency.org/en/what-is-corruption [En son erişim tarihi 17 Eylül 2021].
"We define corruption as the abuse of entrusted power for private *gain."*

[2] Anon, 2018. Transparency international knowledge hub. *Knowledge Hub.* Available at: https://knowledgehub.transparency.org/helpdesk/regulating-private-sector-corruption [En son erişim tarihi 17 Eylül 2021].

kabul edilemez. Bu durum en az bir kamu görevlisinin görevine aykırı bir şekilde davranması kadar toplumun genel menfaatlerine aykırı olur.

Temelde bakıldığında kamu ve özel sektörde rüşvet düzenlemelerinin ana farkı rüşveti alan kişinin kimliğidir. Kamu sektöründe rüşvette rüşveti alan kamu görevlisiyken, özel sektörde rüşvet düzenlemelerinde rüşveti alan özel gerçek kişidir. Bunun dışında her iki rüşvet düzenlemesinde de bir kişinin görevini tam olarak gereği gibi yerine getirmemesi karşılığında kişisel bir menfaat kazanması unsuru ortaktır. Özel ve kamu sektöründeki rüşvet düzenlemeleri, rüşvetin neden olabileceği piyasa dengesinin bozulması ve haksız rekabet kurallarının ihlal edilmesinin önüne geçmeyi amaçlamaktadır.[3] Yine bu doğrultuda, aşağıda detaylıca açıklanan birçok uluslararası sözleşmenin özel sektörde rüşvet düzenlemeleri hakkında yayınlanan gerekçelerinde ve rehberlerinde, rüşvet suçu ile korunan hukuki menfaatin şirketi ya da şirketin malvarlığını korumak olmadığı, bu doğrultuda özel sektörde rüşvet suçunun mağdurunun şirketler olmadığı ve asıl mağdurun rekabetçi piyasa olduğuna dikkat çekilmiştir.

Her ne kadar durum böyle olsa da devletler, özel ve kamu sektöründeki rüşvete farklı şekillerde yaklaşmayı seçmiştir. Kamu sektöründe rüşvet suçunun tarihi milattan önceye kadar uzanmakta olup neredeyse tüm ülkelerde suç haline getirilerek yasaklanmıştır. Öte yandan özel sektörde rüşvet suçunun düzenlemeleri görece yeni gelişmekte olup bu düzenlemelerin kapsamı ve özel sektörde rüşvet tanımı ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Özel sektördeki rüşveti yasaklayan ülkelerde, genellikle bu suçun kovuşturmasının kamu sektöründeki rüşvete oranla düşük olduğu dikkat çekmektedir.[4]

Türkiye'de özel sektörde rüşvet düzenlemesinin kapsamı, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'na ("**Türk Ceza Kanunu**") 2012 yılında kabul edilen 6352 sayılı Yargı Hizmetlerinin Etkinleştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması ve Basın Yayın Yoluyla İşlenen Suçlara İlişkin Dava ve Cezaların Ertelenmesi Hakkında Kanun[5] ile genişletilmiştir. İlgili düzenleme Türk Ceza Kanunu'nun 252. maddesine 8. fıkra olarak eklenmiştir. Fakat, özel sektörde rüşvet suçu ilk düzenlendiği tarihten bu yana özel sektörde rüşvet düzenlemesi ile ilgili nihayete eren kovuşturma yapıldığına ilişkin elle tutulur herhangi bir veri bulunmamaktadır. Bu durumun bir sebebi olarak özel sektörde rüşvetin ispatının daha da zor oluşu gösterilebilir. Ayrıca Türk Ceza Kanunu'nun 252. maddesinin 1. fıkrası uyarınca rüşvet suçundan mahkûm edilen biri *"dört yıldan on iki yıla kadar hapis cezası ile"* cezalandırılmaktadır. Özel sektörde rüşvet suçu ile kamu sektöründe rüşvet suçunun cezasının aynı olduğunu göz önüne alarak, özel sektörde rüşvet suçu hakkında etkili kovuşturma yapılmamasının bir diğer sebebi öngörülen asgari cezanın çok yüksek olması ve özel sektörle ilgili konularda böyle bir cezanın yüksek olduğu algısı olabilir. Esas olarak bu iki sebep yüzünden, özel sektörde rüşvet düzenlemesinin etkili uygulama alanı bulamadığını söylemenin mümkün olduğunu düşünmekteyiz.

Bu bilgi notunda hem Türkiye'nin hem de diğer bazı ülkelerin ve uluslararası örgütlerin özel sektörde rüşvet düzenlemeleri ve öngörülen cezalar hakkında bilgilendirme yapacağız.

---

[3] Jeffrey R. Boles, The Two Faces of Bribery: International Corruption Pathways Meet Conflicting Legislative Regimes, 35 MICH. J. INT 'L L. 673 (2014) sayfa 675

[4] Jeffrey R. Boles, The Two Faces of Bribery: International Corruption Pathways Meet Conflicting Legislative Regimes, 35 MICH. J. INT 'L L. 673 (2014) sayfa 681-686

[5] 6352 sayılı Yargı Hizmetlerinin Etkinleştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması ve Basın Yayın Yoluyla İşlenen Suçlara İlişkin Dava ve Cezaların Ertelenmesi Hakkında Kanun'a buradan erişebilirsiniz: https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6352.pdf

1. Türk Mevzuatında Özel Sektörde Rüşvet

Rüşvet suçu geleneksel anlamda kamu görevlisi olmayan bir kişi ile kamu görevlisi arasında gerçekleşen ve kamu görevlisinin görevi ile ilgili bir işi yapması veya yapmaması karşılığında yapılan ve en nihayetinde taraflara haksız yarar sağlayan bir anlaşma olarak açıklanabilir.

Türk Ceza Kanunu'nun 252. maddesinde 2012 yılında yapılan değişiklik ile özel sektörde rüşvet suçu kapsamı genişletilerek yeniden düzenlenmiştir. Yeni eklenen Türk Ceza Kanunu madde 252 fıkra 8 uyarınca;

(8) Bu madde hükümleri;

a) Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları,

b) Kamu kurum veya kuruluşlarının ya da kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının iştirakiyle kurulmuş şirketler,

c) Kamu kurum veya kuruluşlarının ya da kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının bünyesinde faaliyet icra eden vakıflar,

d) Kamu yararına çalışan dernekler,

e) Kooperatifler,

f) Halka açık anonim şirketler,

adına hareket eden kişilere, kamu görevlisi sıfatını taşıyıp taşımadıklarına bakılmaksızın, görevlerinin ifasıyla ilgili bir işin yapılması veya yapılmaması amacıyla doğrudan veya aracılar vasıtasıyla, menfaat temin, teklif veya vaat edilmesi; bu kişiler tarafından talep veya kabul edilmesi; bunlara aracılık edilmesi; bu ilişki dolayısıyla bir başkasına menfaat temin edilmesi halinde de uygulanır.

Bu düzenleme uyarınca genel olarak faaliyetleri sebebiyle kamusal bir değer yaratan bazı şirketler ve kurumlar ile halka açık anonim şirketler gibi pek çok kişinin menfaat sahibi olduğu kurumların temsilcileri, kamu görevlisi olup olmadığına bakılmaksızın görevlerinin ifasıyla ilgili bir işin yapılması veya yapılmaması amacıyla doğrudan veya aracılar vasıtasıyla, menfaat aldıkları durumlarda Türk Ceza Kanunu madde 252 fıkra 8 uyarınca cezalandırılabilecektir.

Örnek olarak; A, halka açık bir şirketin yönetim kurulu üyesidir ve ayrıca şirketin yeni inşa etmeyi planladığı ofis alanı için oluşturulan komitede görev almaktadır. B ise A'nın çalıştığı şirketin yeni ofis alanı için düşündüğü arazinin yanındaki diğer arazinin sahibidir. B, A'ya kendi arazisinin seçilmesi lehine oy kullanması karşılığında 250.000 TL teklif etmesi ve A'nın bu teklifi kabul etmesi halinde A ve B, Türk Ceza Kanunu madde 252 fıkra 8 uyarınca özel sektörde rüşvet suçunu işlemiş sayılacaktır.

Her ne kadar özel sektörde rüşvet, Türk Ceza Kanunu madde 252 fıkra 8 altında düzenlenmiş olsa da yeni düzenlemenin yürürlüğe girmesinin ardından ilgili madde uyarınca kovuşturma yapıldığına ilişkin herhangi bir Yargıtay kararına rastlanmamıştır. Dolayısıyla, uygulamada Türk Ceza Kanunu madde 252 fıkra 8 kapsamında etkili bir şekilde kovuşturma yapıldığını düşünmemekteyiz.

Yolsuzluğa Karşı Devletler Grubu ("**Group of States against Corruption**" veya "**GRECO**") tarafından

hazırlanan 3. değerlendirme aşaması Türkiye hakkındaki raporu, özel sektörde rüşvet hakkında Türk Ceza Kanunu'na 2012 yılında yapılan değişiklikten önce gerçekleştirilmiştir. Türk Ceza Kanunu'na 2012 yılında yapılan değişiklikten önceki 4. fıkrasında *"Birinci fıkra hükmü*[6]*, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, kamu kurum veya kuruluşlarının ya da kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının iştirakiyle kurulmuş şirketler, bunların bünyesinde faaliyet icra eden vakıflar, kamu yararına çalışan dernekler, kooperatifler ya da halka açık anonim şirketlerle hukuki ilişki tesisinde veya tesis edilmiş hukuki ilişkinin devamı sürecinde, bu tüzel kişiler adına hareket eden kişilere görevinin gereklerine aykırı olarak yarar sağlanması halinde de uygulanır."* şeklinde bir düzenleme bulunmaktaydı. Bu kapsamda yapılan değerlendirmede özel sektörde rüşvet suçunu işleyebilecek faillerin sayısının sınırlı olduğu bulgusuna varılmıştır.[7] Yukarıda da detaylı şekilde değindiğimiz üzere, rüşveti alan açısından mevcut Türk Ceza Kanunu madde 252 fıkra 8'de benzeri bir fail listesi bulunduğu düşünüldüğünde GRECO tarafından yapılan bu eleştirinin 2012 değişikliği sonrası dönemde de hâlâ devam edeceği söylenebilir.

GRECO raporunda getirilen diğer bir eleştiri ise özel sektörde aracılar tarafından verilen veya alınan rüşvet ile üçüncü kişilerin menfaatine yönelik verilen rüşvetler hakkında açıkça bir düzenleme getirmemesiydi. Yeni dönemde ise Türk Ceza Kanunu madde 252 fıkra 8 *"doğrudan veya aracılar vasıtasıyla, menfaat temin, teklif veya vaat edilmesi ya da bunlar tarafından talep veya kabul edilmesi halinde de uygulanır"* şeklinde getirdiği yeni düzenleme ile aracılar ile verilen rüşvetleri de kapsamı altında almıştır. 3. değerlendirme raporunda yapılan bu eleştiri böylece Türk hukukuna yansıtılmıştır.

Son olarak eski kanunun kapsamının, *"hukuki ilişki tesisinde veya tesis edilmiş hukuki ilişkinin devamı sürecinde"* verilen rüşvetlerle sınırlandırılması eleştirilmiştir. Eleştirilen bu ifade 2012 yılında yapılan değişiklikle ilgili maddeden çıkarılmıştır.

GRECO raporlarına ek olarak, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (Organisation for Economic Co-Operation and Development - OECD) yayınladığı çeşitli ilerleme raporlarında Türkiye'de rüşvet suçuna yönelik yaptırım uygulamalarının düşük olduğu yönünde Türkiye'yi eleştirmiştir.

2. Uluslararası Hukukta Özel Sektörde Rüşvet

2.1 Birleşmiş Milletler

(a) Birleşmiş Milletler Genel Kurul'unun 3514 (XXX) Sayılı ve 15 Aralık 1975 Tarihli Kararı

Birleşmiş Milletler Genel Kurul'u 1975 yılında aldığı kararla uluslararası şirketler, diğer şirketler, bunların aracıları ve diğer ilgili kişiler tarafından işlenen rüşvet de dahil olmak üzere her türlü yolsuzluk içeren faaliyeti kınamıştır. Bu amaçla devletleri; uluslararası şirketler, diğer şirketler, bunların aracıları ve diğer ilgili kişiler tarafından işlenen rüşvet de dahil olmak üzere her türlü yolsuzluk içeren faaliyetleri yasaklayan ve bu tür faaliyetlerin cezalandırılmasını sağlayan düzenlemeler yapmaları için teşvik etmiştir.[8]

---

[6] 2012 değişikliği öncesi eski Türk Ceza Kanunu madde 252 fıkra 1: *"Rüşvet alan kamu görevlisi, dört yıldan on iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Rüşvet veren kişi de kamu görevlisi gibi cezalandırılır. Rüşvet konusunda anlaşmaya varılması halinde, suç tamamlanmış gibi cezaya hükmolunur."*

[7] Yolsuzluğa Karşı Devletler Grubu 3. Değerlendirme Aşaması Türkiye hakkında hazırlanan raporu için daha detaylı bilgiyeburadan ulaşabilirsiniz.

[8] Daha detaylı bilgi için bu linke tıklayabilirsiniz.

Bu kararda kamu ve özel sektörde rüşvet şeklinde bir ayrıma gidilmemiştir. Ancak, ilk defa pek çok ülkede faaliyet gösteren global şirketlerin üstü kapalı da olsa genel yolsuzluğa yaptığı katkılara işaret eden bir karar olması bu kararın değerini arttırmaktadır.

(b) Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi (United Nations Convention Against Corruption)

Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi özel sektörde rüşveti düzenleyen en önemli belgelerden biridir. Özel sektörde rüşvetin toplum ve ekonomi üzerindeki etkileri gözetilerek, rüşvetin önlenmesi ve kontrol altına alınması için uluslararası işbirliğinin zorunlu olduğu kabul edilmiştir. Bunun üzerine doğan uluslararası düzenleme yapma ihtiyacı sonucunda ise Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi hazırlanmıştır.

Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi'nin 12. maddesi özel sektör kapsamında imzacı devletlerden beklenenleri aşağıdaki şekilde açıklamıştır.

1) Her Taraf Devlet, iç hukukunun temel ilkelerine uygun olarak yolsuzluğun özel sektöre sirayetini önlemek, özel sektörde muhasebe ve denetim standartlarını yükseltmek amacıyla tedbirler alır ve gerekli hallerde bu tedbirlerin ihlalinde etkin, ihlalle orantılı, caydırıcı hukuki, idari ve cezai yaptırımları uygular.

2) Bu amaçlara ulaşmak için alınacak önlemler diğerlerinin yanında;

a) Yasa uygulayıcı kurumlar ve ilgili özel birimler arasında işbirliğini geliştirmeyi,

b) Ticari muameleler ve ilgili diğer mesleklerin doğru, haysiyetli ve uygun yürütülmesi, çıkar çatışmalarının önlenmesi, iş hayatında Devlet ile sözleşme temelinde yapılan işlerde iyi ticari uygulamaların kullanımının geliştirilmesi amacına matuf davranış ilkeleri de dahil ilgili özel birimlerin bütünlüğünü korumaya yönelik standart ve usullerin geliştirilmesini teşvik etmeyi,

c) Uygun durumlarda şirket işletmelerinin kuruluşunda ve yönetiminde yer alan tüzel ve gerçek kişilerin kimliğine ilişkin önlemleri de kapsayacak şekilde özel sektör birimleri arasında saydamlığı arttırmayı,

d) Kamu kurumlarınca ticari muameleler için verilen lisans ve sübvansiyonlara ilişkin kurallar da dahil olmak üzere özel sektörü düzenleyen usullerin kötüye kullanılmasını önlemeyi,

e) Önceki görevleri, yeni faaliyetleri veya yeni işleri ile doğrudan ilişkili ise uygun şekilde, eski kamu görevlilerinin özel sektörde faaliyet göstermelerine veya özel sektörde istihdam edilmelerine makul sürelerle kısıtlama getirilmesi yoluyla anlaşmazlıkları önlemeyi,

f) Yapı ve büyüklüklerini dikkate alarak, özel girişimlerin, yolsuzluk faaliyetlerinin fark edilmesi ve önlenmesine yardımcı olacak yeterli iç denetim kontrollerine sahip olmasını ve bu özel girişimlerin muhasebe ve gerekli mali raporlarının uygun denetim ve tasdik usullerine tabi olmasını sağlamayı içerebilir.

3) Yolsuzluğun önlenmesi amacıyla Her Taraf Devlet, iç hukukunun temel ilkelerine uygun olarak, gerekli gördüğü durumlarda defter ve kayıtların korunması, muhasebe ve denetim raporlarının muhafazasına ilişkin olarak bu Sözleşmeye uygun olarak ihdas edilmiş suçlardan birinin işlenmesi amacına yönelik

aşağıdaki eylemleri yasaklayacaktır.

a) Kayıt dışı hesap tutulması,

b) Kayıt dışı veya uygunsuz görülen havaleler yapılması,

c) Var olmayan gider kaydı tutulması,

d) [Finansal kayıtlarda] yükümlülüklerin yanlış bir şekilde kaydedilmesi,

e) Sahte belge kullanımı ve

f) Kayıt belgelerinin kasıtlı olarak yasanın öngördüğü süreden evvel imhası

4) Her Taraf Devlet, bu Sözleşmenin 15. ve 16. maddelerine uygun olarak ihdas edilmiş suçların kurucu unsurlarından biri olan rüşvet niteliğindeki ve yolsuzluğu kolaylaştıracak giderlerin vergiden mahsubuna imkân tanımayacaktır.[9]

Öte yandan aynı sözleşmenin 21. maddesi ise özel sektörde rüşvet suçunu aşağıdaki şekilde düzenlemiştir.

Her Taraf Devlet, kasten işlenmesi halinde, ekonomik, mali ve ticari faaliyetler sırasında aşağıdaki eylemleri suç olarak düzenleyen yasal ve diğer gerekli önlemleri almayı değerlendirecektir.

a) Bir özel sektör biriminde herhangi bir sıfatla çalışan veya birimi yöneten bir kişiye, görevini ihlal edecek biçimde bir işlem yapması ya da yapmaktan kaçınması amacıyla, kendisi ya da bir başka kişi lehine, doğrudan ya da dolaylı olarak, haksız bir menfaatin vadedilmesi, teklif edilmesi veya sağlanması;

b) Bir özel sektör biriminde herhangi bir sıfatla çalışan veya birimi yöneten bir kişinin, görevini ihlal edecek biçimde bir işlem yapması ya da yapmaktan kaçınması için, kendisi ya da bir başka kişi lehine, doğrudan ya da dolaylı olarak, haksız bir menfaat talep etmesi veya kabulü.

Sözleşme'nin 26. maddesinde ise tüzel kişilerin sorumluluğu aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir.

1) Her Taraf Devlet, iç hukukunun ilkelerine uygun biçimde, bu Sözleşmeye uygun olarak ihdas edilmiş suçlara iştirak etmeleri açısından tüzel kişilerin sorumluluğunu tesis etmek için gerekli önlemleri alacaktır.

2) Taraf Devletin iç hukuk ilkelerine bağlı kalarak, tüzel kişilerin sorumluluğu cezai, hukuki veya idari olabilir.

3) Bu sorumluluk, suçları işleyen gerçek kişilerin cezai sorumluluklarına etki etmez.

4) Her Taraf Devlet, bu maddeye uygun olarak sorumlu tutulan tüzel kişilerin, mali yaptırımları kapsayan etkin, suç ile orantılı ve caydırıcı cezai ya da cezai olmayan yaptırımlara tabi olmasını özellikle sağlayacaktır.

Türkiye bu sözleşmeyi 10 Aralık 2003'te imzalamıştır ve 9 Kasım 2006 tarihinde onaylamıştır. Bu sözleşme

[9] Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi hakkında daha detaylı bilgiyeburadanulaşabilirsiniz.

özel sektörde rüşvetle mücadele kapsamında muhasebe standartlarının ve bu alanda kontrolün de artırılması gerektiğini belirttiği için ayrıca önem arz etmektedir.

2.2 Avrupa Konseyi

(a) Yolsuzluğa Karşı Ceza Hukuku Sözleşmesi (Criminal Law Convention on Corruption)

Yolsuzluğa Karşı Ceza Hukuku Sözleşmesi imzacı devletler tarafından yolsuzluğun, hukukun üstünlüğüne ve demokrasi ve insan haklarına tehdit oluşturduğu, hakkaniyet ve sosyal adalet ilkelerini temelden yıktığı, rekabeti bozduğu, demokratik kuramların istikrarını ve toplumun ahlaki temellerini tehlikeye attığı vurgulanarak imzalanmıştır. Bu sözleşme ile yolsuzlukla mücadelede etkinliğin, ceza hukuku alanındaki yoğun, hızlı ve uyumlu bir uluslararası işbirliğinden geçtiğinin altı çizilmiştir.

Yolsuzluğa Karşı Ceza Hukuku Sözleşmesi'nde rüşvet, nüfuz ticareti ve yolsuzluk da dahil olmak üzere çeşitli suçlar ve bu suçların işlenmesi halinde öngörülen yaptırımlar düzenlenmiştir. İmzacı devletlerin Yolsuzluğa Karşı Ceza Hukuku Sözleşmesi'ne uyumluluğunu ise GRECO izlemektedir[10].

Yolsuzluğa Karşı Ceza Hukuku Sözleşmesi'nin yedi ve sekizinci maddeleri özel sektörde rüşveti düzenlemektedir.[11]

Sözleşmenin yedinci maddesi *"Taraflar, kendi iç hukuklarına uygun olarak, bir ticari etkinlik çerçevesinde, özel sektördeki bir kurumu yöneten veya o kurum için çalışan bir kimseye, bizzat kendisine veya bir başkasına, görevlerine aykırı bir işi yapması ya da göreviyle ilgili bir işi yapmaktan kaçınması için her türlü haksız menfaati, doğrudan veya dolaylı olarak vermeyi vaat etme veya verme fiilinin, bilerek işlenmesi halinde, cezai yaptırım gerektiren bir suç haline getirmek amacıyla gerekli görülen yasal ve diğer önlemleri alırlar"* şeklinde düzenlenmiştir.

Sözleşmenin sekizinci maddesi ise *"Taraflar, kendi iç hukuklarına uygun olarak, bir ticari etkinlik çerçevesinde, özel sektördeki bir kurumu yöneten veya o kurum için çalışan bir kimsenin, bizzat kendisi veya bir başkası için görevlerine aykırı bir işi yapmak ya da göreviyle ilgili bir işi yapmaktan kaçınması için haksız bir menfaati, doğrudan ya da üçüncü bir kişi vasıtasıyla, istemesi veya almasını veya bu konudaki bir teklifi veya vaadi kabul etmesini, fiilin bilerek işlenmesi halinde, cezai yaptırım gerektiren bir suç haline getirmek amacıyla, gerekli görülen yasal ve diğer önlemleri alırlar."* şeklinde düzenlenmiştir.

Yukarıda anılan düzenlemeler ile imzacı devletlerin iç hukuklarında, özel sektörde rüşveti suç haline getirmeleri ve hem rüşvet vereni hem de rüşvet alanı uygun gördükleri şekilde cezalandırmaları amaçlanmıştır. Özel sektörde rüşvet suçunun oluşabilmesi için çalışanın veya kurumu yöneten kişilerin görevini ihlal etmesi, suçun unsuru olarak aranmıştır. Failin kapsamı geniş tutulmuş ve her çalışanın, yönetim kurulu üyeleri de dahil olmak üzere en alt düzeyden en üst düzeye her türlü yöneticinin ve ayrıca her ne kadar şirket çalışanı olarak anılmasalar da şirketin ticari vekilleri ve danışmanlarının da özel sektörde rüşvet suçunun faili olabileceği düzenlenmiştir. Fakat şirketin hissedarları özel sektörde rüşvet suçunun faili olamayacaktır. Görevin ihlali arandığı için suçun kapsamı iş alanı ile sınırlandırılmıştır.

Avrupa Konseyi'nin Yolsuzluğa Karşı Ceza Hukuku Sözleşmesi'ne ilişkin yayınladığı açıklayıcı raporda; özel

[10] N. Özalp, Türk Ceza Kanununda Rüşvet Suçu, sayfa 72
[11] Yolsuzluğa Karşı Ceza Hukuku Sözleşmesi ana metnine buradan ulaşabilirsiniz.

sektörde rüşvetin, geçmişte çoğunlukla özel hukuk alanında rekabet düzenlemeleri veya iş hukuku düzenlemeleri yahut ceza hukukunun genel hükümleri altında düzenlendiğine dikkat çekmiştir. Raporda, bahsi geçen fiilin suç olarak düzenlenmesinin özel sektörde rüşvet ile mücadele çalışmaları için gerekli olduğu ifade edilmiştir. Böylece ticari ortamdaki rekabet ortamının korunması sağlanacaktır. Ayrıca son zamanlarda artan özelleştirmeler ile eskiden kamu tarafından sağlanan birçok hizmetin artık özel sektör tarafından sağlandığına dikkat çekilerek halkın da özel işletmelerdeki rüşvetten korunması gerektiği vurgulanmıştır. Dolayısıyla özel sektörde rüşvet suçu düzenlemelerinin özel sektörün çıkarlarını korumaya elverişli bir biçimde, çalışanlarla ve genel olarak halkla ilişkiler dikkate alınarak yeniden tasarlanması gerektiği açıklanmıştır.[12]

Türkiye, Avrupa Konseyi'nin Yolsuzluğa Karşı Ceza Hukuku Sözleşmesi'ne taraf olduğundan dolayı özel sektörde rüşveti, iç hukukunda suç olarak düzenlemekle yükümlüdür.

2.3 Avrupa Birliği

(a) Özel Sektörde Yolsuzlukla Mücadeleye Dair 2003/568/JHA Numaralı 22 Temmuz 2003 Tarihli Konsey Çerçeve Kararı (Council Framework Decision 2003/568/JHA of 22 July 2003 on Combating Corruption In The Private Sector)

Küreselleşme öncesinde üretilen mallar ve sağlanan hizmetler genellikle malın üretildiği ve hizmetin sağlandığı ülkenin sınırları içerisinde yer alan tüketicilere ulaşmaktaydı fakat küreselleşme ile beraber coğrafi sınırlar aşılmıştır. Coğrafi sınırların aşılması ile birlikte özel sektörde yolsuzluk her bir devleti bireysel olarak ilgilendiren bir sorun olmaktan çıkarak birçok ulusu ilgilendiren uluslararası bir sorun haline gelmiştir. Bu kapsamda Avrupa Birliği, Avrupa düzeyinde bir düzenleme yapma ihtiyacıyla ilk olarak 98/742/JHA sayılı kararını alarak özel sektörde rüşveti düzenlemiştir. Ardından 2003 yılında, özel sektörde rüşvet, Özel Sektörde Yolsuzlukla Mücadeleye Dair 2003/568/JHA Numaralı 22 Temmuz 2003 Tarihli Konsey Çerçeve Kararı ("**Çerçeve Karar**") ile daha detaylı bir şekilde yeniden düzenlenmiştir. Çerçeve Karar, 98/742/JHA'yı yürürlükten kaldırmıştır.[13]

Çerçeve Karar'da üye devletlerin özellikle kamu ve özel sektörde rüşvetin yasaklanmasına büyük bir önem verdiği, rüşvetin her iki sektör için ciddi bir tehdit oluşturduğu ve aynı zamanda rekabet ortamını bozduğu ve bu sebeple ekonomik gelişimi engellediği ifade edilmiştir. Ardından bu Çerçeve Kararın amacının hem aktif hem de pasif özel sektörde rüşvetin tüm üye devletlerce etkili ve orantılı şekilde cezalandırılmasını sağlamak olduğu belirtilmiştir.

Çerçeve Karar'ın ikinci maddesi rüşveti aşağıdaki gibi tanımlamıştır.

> *Üye devletler, ticari etkinlik çerçevesinde meydana gelen aşağıdaki fiillerin suç teşkil etmesi için gerekli önlemleri alırlar:*
>
> *(a) Herhangi bir sıfatla özel sektörde yer alan bir kuruluşun çalışanına veya yöneticisine, görevini usulüne uygun yerine getirmesi veya yapmaktan kaçınması için, doğrudan veya dolaylı olarak her türlü haksız menfaat vaat etmek, teklif etmek veya sağlamak.*

---

[12] Yolsuzluğa Karşı Ceza Hukuku Sözleşmesi Açıklayıcı Raporu (Criminal Law Convention on Corruption Explanatory Report) sayfa 11-12

[13] Çerçeve Karar'ın detaylarına bu linkten ulaşabilirsiniz.

(b) Herhangi bir sıfatla özel sektörde yer alan bir kuruluşun çalışanına veya yöneticisine, görevini usulüne uygun yerine getirmemek veya yapmaktan kaçınmak için, doğrudan veya dolaylı olarak, kendisi için her türlü haksız menfaat talep etmek veya teklif edilen menfaat vaadini ya da menfaati kabul etmek.

Yukarıda atıf yapılan düzenleme hem kâr amacı güden hem de kâr amacı gütmeyen kurumlara uygulanmaktadır. Buna ek olarak, Çerçeve Karar'da üye devletler nezdinde özel sektördeki rüşvet suçunda azmettirme, suça yardım etme ve iştirak *(aiding and abetting)* eylemlerinin de cezalandırılması öngörülmüştür.

Çerçeve Karar'da ayrıca üye devletlerin özel sektörde rüşvet suçunu cezalandırırken dikkate alması gereken asgari ceza miktarları da öngörülmüştür. Buna göre, özel sektörde rüşvet suçunu işleyenler en az bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılmalıdır. Ayrıca her üye devletin, rüşvet suçunu işleyen tüzel kişilerin de cezalandırılabilmesi için iç hukuklarında gerekli düzenlemeleri yapmaları gerektiği ifade edilmiştir. Bu kapsamda tüzel kişiler için (i) kamu yardımından men, (ii) belirli bir süreyle veya süresiz olarak ticari faaliyetlerinin yasaklanması, (iii) belirli bir süreyle adli kontrol uygulanması ve (iv) tasfiyeye sokulması gibi cezalar önerilmiştir.

3. Karşılaştırmalı Hukukta Özel Sektörde Rüşvet

3.1 Amerika Birleşik Devletleri

Amerika Birleşik Devletleri'nde rüşvet suçu ile ilgili hem federal hem de federe seviyede düzenlemeler bulunmaktadır. Özel sektörde rüşvet suçu ise her ne kadar federal seviyede düzenlenmemiş olsa da federe devletlerin büyük bir kısmında özel sektörde rüşvet suçunun tanımında ve kapsamında farklılıklar olmasına rağmen düzenlenmiştir. Özel sektörde rüşvet suçu ile ilgili olarak federal seviyede bir düzenleme yapılması uzun yıllar boyunca tartışma konusu olmuştur. 1930 yılında Federal Ticaret Komisyonu *(Federal Trade Commission)* Başkanı Garland S. Ferguson'un Ticari Standartlar Konseyi ve New York Şehri Daha İyi İşletme Bürosu altında düzenlenen Özel Sektörde Rüşvet Konferansı'nda *(Conference on Commercial Bribery to be Held Under Auspices of the Commercial Standards Council and the Better Business Bureau of New York City)* yaptığı bir konuşmada özel sektörde rüşveti; satıcının, alıcının temsilcisi veya çalışanına, alıcının haberi veya izni olmadan, kendi lehine karar almasını etkileyecek şekilde komisyon veya eşdeğer hediye/bahşiş vermek olarak tanımlamıştır. Ayrıca konuşmasında, bu tür bağışların ahlak dışı ve hileli olduğunu ifade etmiştir. Garland S. Ferguson, eski Amerikan Yüksek Mahkemesi hâkimi Horace Harmon Lurton'a atıf yaparak bir adamın iki efendisi olamayacağını ifade ederek, rüşvet ile temsilcinin/çalışanın özel çıkarı ile temsil ettiği kişiye/işverenine karşı olan sorumluluğu arasında menfaat çatışması içine girdiğini belirtmiştir. Aynı konuşmada, özel sektörde rüşvetin ahlak dışı bir uygulama olduğunu, haksız rekabet düzenlemelerini ihlal etmesine ek olarak tüketicinin menfaatini de ihlal ettiğini ifade ederek özel sektörde kalite ve hizmete dayalı rekabetin rüşvet ile kirletilerek fiyatın ve kalitenin düşmesine sebep olacağını açıklamıştır. Garland S. Ferguson, her bir eyaletin bu tür ahlaksız ve rekabeti zedeleyen davranışları yasaklayan kurallar düzenlemesini teşvik etmiştir.[14]

Federal seviyede her ne kadar özel sektörde rüşveti açıkça yasaklayan düzenlemeler bulunmasa da Travel Act, posta ve havale yoluyla yapılan dolandırıcılığı yasaklayan kanunlar, kasıtlı olarak muhasebe ilkelerinin ihlal

[14] G. Ferguson, Address delivered at the Conference on Commercial Bribery to be Held Under Auspices of the Commercial Standards Council and the Better Business Bureau of New York City, Inc.(1930)

edilmesini yasaklayan düzenlemeler aracılığı ile özel sektörde rüşvet suçunu işleyen kişiler hakkında rüşvet suçu kapsamında soruşturma ve kovuşturma açılabilmektedir.[15] [16] [17]

Burada bahsedilen düzenlemelere ek olarak özellikle Enron ve Worldcom skandallarının ardından[18] şirketlerin özel sektörde gerçekleştirdiği yolsuzlukları daha iyi denetlemek, tespit etmek ve bu sayede önlemek amacıyla Sarbanes-Oxley Yasası (Public Company Accounting Reform and Investor Protection Act of 2002) hazırlanmıştır.[19] Sarbanes-Oxley Yasası denetim masraflarını önceki düzenlemelere kıyasen daha çok yükselten bir düzenleme öngörmektedir. Bu sebeple ilk başta yeni düzenlemenin sebep olacağı tahmini maliyet şirketler nezdinde büyük bir şaşkınlığa ve tereddütte yol açmıştır.[20] Fakat kaliteli denetim sayesinde uzun vadede hem şirketlerin hem de ekonominin bundan fayda sağlaması amaçlanmıştır.[21] Sarbanes-Oxley Yasası'nın kabul edilmesinden önce de Amerika Birleşik Devletleri'nde rüşvet ve yolsuzluğu önlemeye yönelik düzenlemeler bulunmakla beraber yaşanılan en büyük problem bu düzelmemelerin etkili bir şekilde uygulanmamasıydı. Sarbanes-Oxley ile mali denetim daha etkili bir hale getirilerek uygulamanın da daha etkin bir hale gelmesi amaçlanmıştır.[22]

Şirketlerin mali denetiminin yeteri kadar iyi yapılmadığı ve asıl problemin muhasebecilik standartları yerine bu standartların mali denetim sırasında nasıl uygulandığı ile ilgili olduğu bulgusundan hareketle Sarbanes-Oxley Yasası ile Halka Açık Şirketler Muhasebe Gözetim Kurulu ("**Kurul**", Public Company Accounting Oversight Board, PCAOB) kurulmuştur. Bu Kurul'un denetimin nasıl yapılacağını düzenleyen, şirketler tarafından gerçekleştirilen denetimi denetleyen diğer bir deyişle şirketleri denetleyenleri denetleyen bir nevi "bekçi" (gate keeper) fonksiyonu gösteren bir kurul olması amaçlanmıştır.

Sarbanes-Oxley Yasası'nın getirdiği en önemli değişikliklerden biri şirket içi yolsuzlukları ihbar eden kişilere koruma sağlanmasıdır. Şirket çalışanlarının, gizli ve anonim bir şekilde mali denetçilere, finansal denetim konusundaki endişelerini bildirebilmelerinin önünü açmıştır. Çalışanların bu tür bildirimler yaptığını öğrenen şirketlerin, çalışanlara karşı misillemede bulunmasını suç haline getirmiş ve çalışanlara tazminat alma hakkı tanımıştır.

---

[15] Meyer, J., Tomczak, P. & Devaney, W., 2017. Anti-Corruption in the United States. *Global Compliance News*. Available at: https://www.globalcompliancenews.com/anti-corruption/anti-corruption-in-the-united-states/ [En son erişim tarihi 17 Eylül 2021].

[16] Jensen, D. & Williams, A., Bribery & corruption laws and regulations: Usa: Gli. *GLI - Global Legal Insights - International legal business solutions*. Available at: https://www.globallegalinsights.com/practice-areas/bribery-and-corruption-laws-and-regulations/usa [En son erişim tarihi 17 Eylül 2021].

[17] Mendelsohn, M., 2020. The anti-bribery and Anti-Corruption REVIEW: USA. *The Law Reviews - The Anti-Bribery and Anti-Corruption Review*. Available at: https://thelawreviews.co.uk/title/the-anti-bribery-and-anti-corruption-review/usa [En son erişim tarihi 17 Eylül 2021].

[18] Green, Scott "A Look at the Causes, Impact and Future of the Sarbanes-Oxley Act," Journal of International Business and Law: Vol. 3: Iss. 1, Article 2, (2004) sayfa 33

[19] Coates IV, John C., "The Goals and Promise of the Sarbanes-Oxley Act" (2007), Journal of Economic Perspectives - Volume 21, sayfa 91

[20] Schmidt, Timothy W., "Sweetening the Deal: Strengthening Transnational Bribery Laws Through Standard International Corporate Auditing Guidelines" (2009). Minnesota Law Review. 542, sayfa 1134

[21] Coates IV, John C., "The Goals and Promise of the Sarbanes-Oxley Act" (2007), Journal of Economic Perspectives - Volume 21, sayfa 92

[22] Coates IV, John C., "The Goals and Promise of the Sarbanes-Oxley Act" (2007), Journal of Economic Perspectives - Volume 21, sayfa 96

Sarbanes-Oxley Yasası'nın 302. Bölümü ayrıca şirket yöneticilerinin, yönetim kurulu üyelerinin ve mali denetçilerinin şirkette meydana gelen dolandırıcılık faaliyetlerinden doğan sorumluluğunu cezai bir sorumluluk haline getirerek ağırlaştırmıştır. Bu kapsamda gerekli hallerin oluşması halinde yöneticiler sadece para cezası ile cezalandırılmasına ek olarak ayrıca hapis cezasına çarptırılabilirler.[23] Böylece şirket yatırımcılarının daha iyi bir şekilde korunması sağlanmıştır.[24] Böylece yolsuzluk ve finansal suçlar azalmıştır.[25] Sarbanes-Oxley Yasası'nın yürürlüğe girmesini takip eden yılda PricewaterhouseCoopers (PWC) tarafından hazırlanan bir ankette, uluslararası şirketlerin %84'ünde denetim kontrolleri ve hukuka uyumluluk konularında değişime gidildiği tespit edilmiştir.[26]

Sarbanes-Oxley Yasası temelde rüşvet suçunun cezalandırılması ile ilgili olmayıp, şirketlerin mali denetimi ve şirket yöneticilerinin bu sebepten ötürü sorumlu tutulmasını amaçlamaktadır. Bu sebeple ilk bakışta Sarbanes-Oxley Yasası'nın rüşvet suçunun önlenmesi veya yakalanması ile ilgili olmadığı söylenebilir. Fakat Sarbanes-Oxley Yasası ile getirilen katı ve detaylı mali denetim düzenlemeleri genel olarak denetimi de artırarak rüşvet suçunun tespit edilmesine yardımcı olmuştur. Böylece Amerika Birleşik Devletleri'nde Sarbanes-Oxley Yasası'nın yürürlüğe girmesiyle birlikte şirketlerde ihbar edilen rüşvet vakalarının sayısı katlanarak artmıştır. Örnek olarak, Amerika Birleşik Devletleri Yurtdışı Yolsuzluk Faaliyetleri Yasası (Foreign Corrupt Practices Act, FCPA) rüşvet suçunun önlenmesini amaçlayan bir düzenlemedir. FCPA'in ihlali sebebiyle 1978 ve 2011 arasında toplam 103 adet rüşvet sebebiyle soruşturma yapılmıştır ve bu soruşturmaların 90 tanesi (tüm soruşturmaların yaklaşık olarak %87'si) Sarbanes-Oxley Yasası yürürlüğe girdikten sonra yapılmıştır. Dolayısıyla, şirketlerdeki mali denetiminin artırılması ile rüşvet suçunun tespiti ve soruşturulması arasında doğru orantılı bir ilişkinin olduğu söylenebilir.[27]

Özel sektörde rüşvet düzenlemeleri ile bağlantılı olarak federal seviyede ağırlama masraflarına ilişkin sınırlamalar bulunmamakla birlikte olağan sınırları aşan yemek, eğlence ve hediyeler rüşvet sebebiyle soruşturma ve kovuşturmaya konu olabilir. Uygun olarak kategorize edilebilecek ağırlama masraflarının özellikleri (i) bu hediyelerin açık ve şeffaf bir şekilde sağlanması, (ii) masrafı yapan tarafın mali defterlerinde ilgili masrafın gösterilmesi, (iii) masrafın uygunsuz bir avantaj elde etmek için sağlanmamış olması ve (iv) bu tür masrafların yerel yasalara uygun olarak sağlanmış olmasıdır.[28]

Yukarıda bahsedilen federal düzenlemelere ek olarak ayrıca federe düzeyde bazı eyaletler kendi iç kurallarında özel sektörde rüşvet suçunu düzenlemiştir. Federe seviyede özel sektörde rüşveti yasaklayan düzenlemelere

---

[23] Cascini, K., Delfavero, A., & Mililli, M. (2012). The Sarbanes Oxley Act's contribution to curtailing corporate bribery. The Journal ofApplied Business Research, 28(6), 1127-112. doi: 10.19030/jabr.v28i6.7329 sayfa 1128

[24] Coates IV, John C., "The Goals and Promise of the Sarbanes-Oxley Act" (2007), Journal of Economic Perspectives - Volume 21, sayfa 92

[25] Anon, 2020. Sarbanes Oxley Act. *Corporate Finance Institute.* Available at: https://corporatefmanceinstitute.com/resources/knowledge/other/sarbanes-oxley-act/ [En son erişim tarihi 17 Eylül 2021].

[26] Green, Scott (2004) "A Look at the Causes, Impact and Future of the Sarbanes-Oxley Act," Journal of International Business and Law: Vol. 3: Iss. 1, Article 2, sayfa 33

[27] Cascini, K., Delfavero, A., & Mililli, M. (2012). The Sarbanes Oxley Act's contribution to curtailing corporate bribery. The Journal ofApplied Business Research, 28(6), 1127-112. doi: 10.19030/jabr.v28i6.7329 sayfa 1135-1136

[28] Meyer, J., Tomczak, P. & Devaney, W., 2017. Anti-Corruption in the United States. *Global Compliance News.* Available at: https://www.globalcompliancenews.com/anti-corruption/anti-corruption-in-the-united-states/ [En son erişim tarihi 17 Eylül 2021].

Kaliforniya ve New York eyaletleri örnek olarak verilebilir.

Kaliforniya eyaletinde, özel sektörde rüşvet suçu aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir.

> *İşverenin bilgisi ve rızası dışında ve aldatma saiki ile, işveren dışındaki herhangi bir üçüncü kişiden kendi pozisyonunun gerektirdiği iş kapsamında diğer kişiye yarar sağlama karşılığında para veya eşdeğerde herhangi bir şey talep veya kabul edenler ile bu tür karşılığında para veya eşdeğerde herhangi bir şey sağlamayı teklif edenler ve sağlayanlar özel sektörde rüşvet suçunu işlemiş kabul edilir.* [29]

Bu düzenleme uyarınca sağlanan menfaatin değerinin 250 dolar üzerinde olması gerekmektedir. Aksi takdirde söz konusu fiil rüşvet kapsamında değerlendirilmeyecektir. Meydana gelen fiilin işvereni dolandırma/aldatma saiki ile işlenmesi gerekmektedir.

Özel sektörde rüşvet suçunu işleyenler için öngörülen ceza, rüşvet konusu şeyin değerine göre değişmektedir. Eğer rüşvet konusu şeyin değeri 250 doların üzerinde fakat 1.000 dolar veya 1.000 doların altında ise suçlu ilçe hapishanesinde bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılabilir. Öte yandan rüşvet konusu şeyin değeri 1.000 doların üzerindeyse suçlu ilçe veya eyalet hapishanesinde 16 ay, iki yıl veya üç yıl süreyle hapis cezası ile cezalandırılabilir.

Diğer bir örnek olarak New York eyaletinde ise özel sektörde rüşvet suçunun hem ağır hem de hafif hali düzenlenmiştir.

New York Eyaleti Ceza Kanunu'nun 180.03 ve 180.08 maddeleri rüşvet veren ve alan bakımından özel sektörde rüşvet suçunun ağır halini aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir.

> *Bir kişi, herhangi bir çalışana veya temsilciye, işverenin veya temsil olunan rızası olmaksızın ve çalışanın veya temsilcinin davranışını etkileme amacıyla değeri 1.000 doların üzerinde olan bir menfaat sağlaması, sağlamayı teklif etmesi veya sağlamayı kabul etmesi ve işveren ve temsilci nezdinde iki yüz elli doları aşan bir ekonomik zarara neden olması halinde birinci derecede özel sektörde rüşvet suçundan dolayı sorumludur.*[30]

> *Bir çalışan veya temsilci, işvereninin veya temsil olunanın rızası olmaksızın, sağlanacak menfaat karşılığında bu tür bir menfaatin işvereninin veya temsil olunanın işleriyle ilgili olarak kendi davranışlarını etkileyeceği konusunda bir anlaşma veya anlayış karşılığından başka üçüncü bir kişiden değeri 1.000 doların üzerinde olan bir menfaat talep etmesi, kabul etmesi veya kabul edeceğini vaat etmesi ve işveren ve temsilci nezdinde 250 doları aşan bir ekonomik zarara neden olması halinde birinci derecede özel sektörde rüşvet suçundan dolayı sorumludur.*[31]

---

[29] 2011 Kaliforniya Ceza Kanunu 1. Kısım Suçlar ve Cezalar 2. Bölüm Diğer Hususlar ve Muhtelif Suçlar Madde 641.3, daha fazla bilgi için: https://law.justia.com/codes/california/2011/pen/part-1/639-653.2/641.3 [En son erişim tarihi 17 Eylül 2021].

[30] New York Eyaleti Ceza Kanunu madde 180.03 Özel Sektörde Rüşveti Veren Bakımından Birinci Derece daha fazla bilgi için: https://codes.findlaw.com/ny/penal-law/pen-sect-180-03.html [En son erişim tarihi 17 Eylül 2021].

[31] New York Eyaleti Ceza Kanunu madde 180.08 Özel Sektörde Rüşveti Alan Bakımından Birinci Derece daha fazla bilgi için: https://www.nysenate.gov/legislation/laws/PEN/180.08 [En son erişim tarihi 17 Eylül 2021].

İlgili düzenleme uyarınca özel sektörde rüşvetin özellikleri; [32]

- Bir kişinin, bir diğer kişinin çalışanı veya temsilcisine yarar sağlama teklifinde bulunması, vaat etmesi veya yarar sağlayacağını kabul etmesi,
- Söz konusu yararının değerinin 1.000 dolardan fazla olması,
- Çalışanın veya temsilcinin, işverenin veya temsil ettiği kişinin rızasını almaksızın hareket etmesi,
- Rüşvet vermeye çalışan kişinin, işleri ile ilgili olarak çalışanın davranışını etkileme niyetiyle hareket etmesi,
- Bu davranış zincirinin işverene/temsil edilen kişiye 250 doları aşan bir değerde zarara sebebiyet vermesi (Burada bahsedilen zararın söz konusu anlaşma olmasaydı gerçekleşmeyecek bir zarar olması gerekmektedir.)

New York Eyaleti Ceza Kanunu'nun 180 ve 180.05 maddeleri rüşvet veren ve alan bakımından özel sektörde rüşvet suçunun hafif halini aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir.

> *Bir kişi, işvereninin veya temsil olunanın rızası olmaksızın, herhangi bir çalışana veya temsilciye, çalışanın ve temsilcinin işvereninin veya temsil olunanın işleriyle ilgili olarak çalışanın ve temsilcinin davranışlarını etkilemek amacıyla herhangi bir menfaat sağladığında veya sağlamayı teklif ettiğinde veya kabul ettiğinde, ikinci derecede ticari rüşvet vermekten suçludur.*[33]

> *Bir çalışan veya temsilci, işvereninin veya temsil olunanın rızası olmaksızın, sağlanacak menfaat karşılığında bu tür bir menfaatin işvereninin veya temsil olunanın işleriyle ilgili olarak kendi davranışlarını etkileyeceği konusunda bir anlaşma veya anlayış karşılığından başka üçüncü bir kişiden herhangi bir menfaat talep etmesi, kabul etmesi veya kabul edeceğini vaat etmesi halinde ikinci derecede özel sektörde rüşvet suçundan dolayı sorumludur.*[34]

New York eyaletinde Türkiye'de olduğu gibi rüşvet veren ile birlikte rüşvet alan da aynı şekilde cezalandırılmaktadır.

3.2 Birleşik Krallık

Birleşik Krallık'ta 2010 yılında Birleşik Krallık Rüşveti Önleme Yasası (UK Bribery Act 2010) yürürlüğe girmiştir. Bu yasa rüşvet suçunu düzenlemekte olup, bu düzenlemelerin kapsamı geniş tutulmuştur. İlgili düzenlemeler hem rüşvet vereni hem de rüşvet alanı cezalandırmakla birlikte kamu veya özel sektörde rüşvet diye bir ayrım öngörmemiştir.

Rüşvet veren bakımından, bir kişinin, işini veya görevini uygunsuz bir şekilde gerçekleştirmesi için teşvik etmek

---

[32] Spencer, N., 2021. What is Commercial bribery in New York? *Norman Spencer Law Group.* Available at: https://www.nycriminallawyers.com/what-is-commercial-bribery-in-new-york/ [En son erişim tarihi 17 Eylül 2021].
[33] New York Eyaleti Ceza Kanunu madde 180.00 Özel Sektörde Rüşveti Veren Bakımından İkinci Derece daha fazla bilgi için: https://www.nysenate.gov/legislation/laws/PEN/180.00 [En son erişim tarihi 17 Eylül 2021].
[34] New York Eyaleti Ceza Kanunu madde 180.05 Özel Sektörde Rüşveti Alan Bakımından İkinci Derece daha fazla bilgi için: https://www.nysenate.gov/legislation/laws/PEN/180.05 [En son erişim tarihi 17 Eylül 2021].

veya uygunsuz bir şekilde yerine getirmesi için ödüllendirmek amacıyla kişiye parasal veya benzeri eşdeğer başka bir menfaatte bulunmak veya vaat etmek rüşvet suçunu oluşturmaktadır. Rüşvet alan bakımından ise aynı failler ve amaçlar doğrultusunda bu menfaati talep etmek veya teslim almak rüşvet suçunu oluşturmaktadır.

Adalet Bakanlığı'nın Birleşik Krallık Rüşveti Önleme Yasası hakkında yayınladığı rehberde, bir davranışın rüşvet olup olmadığının değerlendirilmesinde Birleşik Krallık'ta yaşayan makul bir kişinin söz konusu davranışı nasıl değerlendirdiği ölçüt olarak alınmaktadır. Örnek olarak, ağırlama masraflarının rüşvet amacıyla verilip verilmediğinin tespitinde makul bir kişinin bu masrafların bir davranışın ihlali beklentisiyle ve bu tür davranışların teşvik edilmesi niyetiyle verilip verilmediğini nasıl değerlendireceği gözetilecektir.[35] Bu kapsamda spor kıyafetleri satan bir şirketin, potansiyel yatırımcılarını Wimbledon turnuvasında final maçını en güzel yerden izlemeleri için davet etmesinin rüşvet olarak değerlendirilip değerlendirilmeyeceği konusunda savcılar, davetin davranış ihlali beklentisi ile yapılıp yapılmadığını Birleşik Krallık'ta yaşayan makul bir kişinin gözünden değerlendirerek hareket edecektir.

Diğer ülkelerdeki benzeri düzenlemelerden farklı olarak Birleşik Krallık Rüşveti Önleme Yasası'nın 7. Kısmı şirketlerin rüşveti önleyememe suçunu düzenlemektedir. Bu düzenleme uyarınca şirketlerin çalışanlarının rüşvet suçuna karışmasını engelleme (pozitif) yükümlülüğü bulunmaktadır. Rüşveti önleme yükümlülüğünü yerine getiremeyen şirketlerin rüşveti önleyememe suçundan dolayı sorumlulukları doğacaktır. Birleşik Krallık Rüşveti Önleme Yasası uyarınca "şirketin" nerede faaliyet gösterdiğine bakılmaksızın Birleşik Krallık'ta kurulmuş olan her türlü şirketi ve ortaklığı ve ayrıca nerede kurulduğuna bakılmaksızın Birleşik Krallık'ta faaliyet gösteren her türlü şirket ve ortaklığı kapsamaktadır. Birleşik Krallık'ta bir şirketin faaliyet gösterip göstermediği, her bir olay için ayrı ayrı değerlendirecektir. Örnek olarak bir şirketin hisselerinin Londra Borsası'na kote olması Birleşik Krallık'ta faaliyet gösterdiğinin göstergesi olarak kabul edilebilir. Ancak, bir bağlı şirketin Londra'da faaliyet gösteriyor oluşu ana şirketin Birleşik Krallık'ta faaliyet gösterdiği anlamına gelmeyebilir.[36]

Birleşik Krallık Rüşveti Önleme Yasası uyarınca bir şirketin 7. Kısımdan sorumluluğunun doğabilmesi için şirket ile "ilgili" bir kişinin şirket hesabına hareket ediyor olması gerekmektedir. Birleşik Krallık Rüşveti Önleme Yasası'nın 8. Kısmında geçen "ilgili" kişi ifadesi her türlü gerçek veya tüzel kişiyi kapsamaktadır. İlgili kişi ifadesinin geniş bir şekilde tanımlanması sebebiyle şirket ile sözleşmesel bağ içinde olanlar ve şirket hesabına hareket edenler de kapsam altına girebilecektir. Fakat her bir durumun kendi özellikleri çerçevesinde değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu tanımdan hareketle joint venture ("**JV**") olarak adlandırılan ortak girişimlerin ortaklarının ve çalışanlarının ilgili kişi tanımına girip girmeyeceği konusunda Adalet Bakanlığı'nın Birleşik Krallık Rüşveti Önleme Yasası hakkında yayınladığı rehber her bir olayın ayrı ayrı değerlendirilmesi gerektiğini ve bu değerlendirme sonucunda elde edilen bulgulara göre sonuca varılması gerektiğini vurgulamıştır. Dolayısıyla, JV ortağının veya çalışanın verdiği rüşvetten dolayı diğer ortakların sorumluluğuna her olayda gidilmeyebilir. Öte yandan, rüşveti veren ortak diğer ortağın menfaati için hareket ettiği ve JV'nin ilgili diğer ortağa hizmet sağladığı hallerde diğer ortağın rüşvet suçundan dolayı sorumlu tutulabilmesi

[35]The Bribery Act 2010 Guidance about procedures which relevant commercial organisations can put into place to prevent persons associated with them from bribing. https://www.gov.uk/govemment/publications/bribery-act-2010-guidance sayfa 10 [En son erişim tarihi 17 Eylül 2021].

[36] The Bribery Act 2010 Guidance about procedures which relevant commercial organisations can put into place to prevent persons associated with them from bribing. https://www.gov.uk/government/publications/briberv-act-2010-guidance sayfa 15-16 [En son erişim tarihi 17 Eylül 2021].

mümkündür. Bu değerlendirme yapılırken JV sözleşme ile kurulmuş ve her bir ortağın sorumluluğu ve görevleri açık bir şekilde düzenlenmişse, ilgili JV sözleşmesi de dikkate alınacaktır. Benzer şekilde bağlı şirketin işlediği rüşvet suçundan dolayı hâkim şirketin de sorumlu tutulup tutulamayacağı her bir olayda ayrı ayrı değerlendirilmelidir. Bağlı şirketin işlediği rüşvet suçu nedeniyle hâkim şirketin dolaylı olarak menfaat elde ettiğinin ortaya konması tek başına hâkim şirketin sorumluluğunun doğması için yeterli değildir. Hâkim şirketin sorumluluğu için rüşvet için gerekli saikin ortaya konması gerekmektedir.[37]

Rüşveti önleyememe suçu ile karşı karşıya kalan şirketler, rüşvet suçunun önlenmesini amaçlayan yeterli nitelikte prosedürlerin şirket nezdinde düzenlendiği, bu prosedürlerin suçun işlendiği tarihte uygulandığı ve rüşvetin önlenmesi için alınan bu önlemlere rağmen rüşvet suçunun oluşmasının engellenemediği savunmasını ileri sürebilir. Şirketlerin bu savunmasını başarıyla ileri sürerek ispat edebilmesi için olasılıklar dengesini (balance of probabilities) sağladığını kanıtlaması gerekmektedir.[38] Bu savunmada önem taşıyan unsurlardan biri "yeterli nitelikte" ifadesinden ne anlaşılması gerektiğidir. Adalet Bakanlığı bu ifadeyi Birleşik Krallık Rüşveti Önleme Yasası hakkında yayınladığı rehberde açıklamıştır. Bu rehbere göre söz konusu rüşvetin önlenmesi prosedürlerinin yeterli nitelikte olup olmadığının tespit edilmesi adına kullanılan altı adet kriter vardır. Fakat bu kriterler her bir şirket için uygulanması zorunlu katı kurallar getirmeyi amaçlamamaktadır. Her bir şirketin ihtiyacının farklı olduğu (örnek olarak küçük bir şirketin ihtiyaçlarının, uluslararası bir şirketin ihtiyaçlarından farklı olacağı) gözetilerek rehber niteliğinde ve şirketlerin içinde bulundukları koşulları değerlendirerek, şirketlere esneklik sağlayarak, şirketlere yol gösterici olması adına hazırlanmıştır. Şirketlerin aşağıda detaylı bir şekilde açıklanan kriterlerden hareketle hazırlayacakları, rüşvetin önlenmesine ilişkin şirket içi prosedürlerin her zaman şirketin içinde bulunduğu yolsuzluk riskleri ile doğru orantılı olması gerekmektedir.[39] Örnek olarak yolsuzluk riskinin daha yüksek olduğu sektörlerde faaliyet gösteren şirketlerin prosedürlerinin bu riske cevap verecek, riski azaltacak, hatta riski önleyecek derecede detaylı ve kapsamlı olması gerekirken, yolsuzluk riskinin daha düşük olduğu sektörlerde faaliyet gösteren şirketlerin hazırlayacağı prosedürlerin aynı detayda veya kapsamda hazırlanmasına gerek olmayabilir. Bu kriterler;

i. Şirketin büyüklüğü ve işletme konusu değerlendirildiğinde şirketin içinde bulunduğu, faaliyetleri esnasında karşılaşabileceği rüşvet riski ile orantılı, açık, pratik, ulaşılabilir ve etkili bir şekilde uygulanabilen prosedürler.

Burada geçen prosedürler ifadesi hem rüşvetin önlenmesi amacıyla hazırlanan prosedürleri hem de bu prosedürlerin nasıl uygulanacağını açıklayan kuralları kapsamaktadır. Birinci kriterin gerçekleştirilebilmesi için öncelikle şirketin karşılaştığı riskin ölçülmesi ve değerlendirilmesi faydalı olacaktır. Şirketin karşılaştığı riskler değerlendirilirken şirketlerin büyüklüğü ve faaliyet gösterdiği alanların da dikkate alınması önemlidir. Örnek olarak; düzenli bir şekilde kamu ihalelerine giren uluslararası bir şirketin, tek bir şubesi olan ve takı satımı

[37] The Bribery Act 2010 Guidance about procedures which relevant commercial organisations can put into place to prevent persons associated with them from bribing. https://www. şov. uk/şovernment/publications/briberv-act-2010-şuidance sayfa 16 [En son erişim tarihi 17 Eylül 2021].
[38] The Bribery Act 2010 Guidance about procedures which relevant commercial organisations can put into place to prevent persons associated with them from bribing. https://www. şov. uk/government/publications/briberv-act-2010-şuidance sayfa 15 [En son erişim tarihi 17 Eylül 2021].
[39] The Bribery Act 2010 Guidance about procedures which relevant commercial organisations can put into place to prevent persons associated with them from bribing. https://www.şov. uk/şovernment/publications/briberv-act-2010-şuidance sayfa 20 [En son erişim tarihi 17 Eylül 2021].

alanında faaliyet gösteren bir şirkete nazaran karşılaşacağı rüşvet riski daha fazladır.

Şirketler bu prosedürlerini hazırlarken rüşvete karşı olan tutumu ve prosedürlerin uygulanması ile şirket içinde oluşturulması hedeflenen rüşvet karşıtı kültürü açıkça ortaya koymaları gerekmektedir.

Şirketlerin hazırlayacakları prosedürler; asgari olarak rüşvet suçunun önlenmesine yönelik şirketin tutumuna, risk değerlendirme prosedürüne, hediye ve ağırlama masraflarına ilişkin kurallara, bağışlara ilişkin kurallara, yetki devri kurallarına, çıkar çatışmasını önlemek amacıyla sorumluluklara, bilgi paylaşımına, rüşvet riskini azaltmaya yönelik olarak alınan önlemlere, periyodik denetime, rüşvetin ihbarına ve bu prosedürlerin nasıl uygulanacağına ilişkin açıklamaları içermelidir.

ii. Üst düzey yöneticilerin de bu ilkelere bağlı olmaları ve şirket içinde rüşvete karşı şirket kültürü oluşturmaya çabalanması:

Uygun bir iletişim yoluyla yapılacak resmi bir açıklama, şirketin içinde rüşvet karşıtı bir kültür oluşturulması için çok faydalı olabilecektir. Yapılacak açıklamalar her bir çalışana veya ilgili kişiye göre farklılık gösterebilir. Açıklamalar periyodik olarak herkesin rahatlıkla bilgilenebileceği bir ortamda yapılmalıdır. Yapılacak bu açıklama dürüst, açık ve adil bir şekilde işlerin yürütülmesine ilişkin bağlılığı, rüşvete hiçbir koşul altında müsamaha gösterilmeyeceğini, şirket prosedürlerinin ihlal edilmesi halinde ihlal edenlerin karşılaşacakları sonuçları, rüşvet karşıtlığının benimsenmesinin şirkete nasıl faydalar getireceği, rüşvet hakkında şirketteki hangi departmanların rüşvetin önlenmesi prosedürlerinden sorumlu olduğu gibi hususları içerebilir.

iii. Şirket tarafından periyodik olarak risk değerlendirilmesi yapılması:

Risk değerlendirme prosedürlerinin temel amacı şirketlerin karşılaştıkları risklerin doğru bir şekilde tespit edilmesi ve önceliklendirilmesidir. Bu kapsamda, üst yönetim tarafından risk değerlendirmesinin gözetimi, risk değerlendirilmesi için uygun kaynakların tespiti, risk değerlendirmesinin ve sonuçlarının doğru ve uygun bir şekilde belgelenmesi önem taşımaktadır. Şirketler büyüdükçe risk değerlendirme prosedürlerinin de büyüme ile orantılı şekilde gelişmesi gerekmektedir. Şirketler risk değerlendirmesi yaparken ülke, sektör, ticari işlem, iş fırsatı ve ticari ortaklık gibi risklerin dikkate alınması gerekmektedir.

iv. Due diligence: Risk bazlı bir yaklaşım ile şirketin iş yapacağı kişiler hakkında rüşvet riskini en aza indirgemek amacıyla bilgi/veri toplaması ve bu bilgilerin/verilerin incelenmesi.

Diğer kriterlerde de ifade edildiği gibi risk bazlı yaklaşımın, şirketin büyüklüğü ve iş hacmi ile doğru orantılı olması gerekmektedir. Şirketler due diligence gerekliliğini, kendi çalışanlarından birini görevlendirebileceği gibi dışarıdan bir danışman ile de yerine getirebilir.

v. Düzenlenecek eğitimler de dahil olmak üzere şirketin kendi içerisinde ve kendisi ile ilişkilendirilebilecek kişilerle iletişiminde, şirketin rüşvetle mücadele prosedürleri hakkında bilgilendirme yapması ve bu prosedürlerin anlaşılmasını sağlaması:

Bilgilendirmeler ve eğitimler, rüşvet ile mücadele prosedürlerinin şirket çalışanlarına ve ilgili kişilere daha iyi bir şekilde açıklayarak rüşvetle mücadeleye yönelik farkındalığı arttırmaktır. Bu şekilde çalışanlara ve ilgili kişilere rüşvet ile mücadele konusunda gerekli beceri ve bilgiler sağlanarak rüşvet riskinin azaltılması sağlanabilir. Bu doğrultuda eğitimlerin içeriği ve eğitimlerde kullanılan dil önem arz etmektedir. İçeriğin ve

dilin eğitim verilecek kitleye uygun olması gerekmektedir. Dolayısıyla sıradan bir şirket çalışanına verilecek eğitimler ile şirketin temsilcisine verilecek eğitimler arasında içerik ve dil farklılığının olması mümkündür. Yüksek riskli alanlarda veya ülkelerde faaliyet gösteren çalışanlara da bu doğrultuda verilecek eğitim içeriğinin, karşılaşılan riskle doğru orantılı olarak daha detaylı olması gerekebilir. Şirketlerin genel rüşvet eğitimini zorunlu hale getirerek belirli aralıklarla bu eğitimi tekrarlaması gerekmektedir.

vi. Şirketin uyguladığı rüşvetle mücadele prosedürlerini düzenli olarak gözden geçirmesi ve gerektiği durumlarda iyileştirici değişikliklerin yapılmasının sağlaması:

Şirketlerin faaliyet gösterdikleri alan ve şirket büyüklüğü zamanla değişebilir. Dolayısıyla şirketlerin her zaman bu değişikliği göz önünde bulundurarak ve belirli zaman aralıklarında rüşvetle mücadele konusunda prosedürlerini güncellemeleri gerekmektedir.

3.3 Almanya

Özel sektörde rüşvet Alman Ceza Kanunu'nda düzenlenmektedir.[40] 2015 yılında kabul edilen kanun değişikliği ile özel sektörde rüşvet suçunun tanımı ve kapsamı genişletilmiştir.[41] Rüşvet vermek, vermeyi teklif etmek, rüşvet vermeyi vaat etmek, rüşvet talep etmek ve rüşvet vaadini kabul etmek, rüşvet suçunu oluşturmaktadır. Kural olarak özel sektörde rüşvet suçu şikâyete bağlı bir suç olarak düzenlenmiştir. Suçtan zarar görenler ve Haksız Rekabet Kanunu'nda sayılan zanaat, sanayi veya ticari şirket işletenler, birlikler ve odalar gibi diğer kişilerin şikâyette bulunma hakkı vardır. Ayrıca, resmi makamlar kamu menfaatini dikkate alarak şikâyeti beklemeksizin resen harekete geçebilirler.[42]

Alman Ceza Kanunu'nda özel sektörde rüşvet "*Şirketin yöneticileri de dahil olmak üzere, çalışanlarının ve temsilcilerinin,*

> *(a) rekabete dayalı (yerli veya yabancı) mal veya ticari hizmet alımında üçüncü kişi lehine haksız olarak avantaj sağlamak için kendisi veya üçüncü kişi için herhangi bir menfaat talep etmesi veya kendisine teklif edilen menfaati kabul etmesi ya da*
>
> *(b) şirketin onayı olmaksızın, şirkete karşı yükümlülüklerini ihlal edecek şekilde bir işi yapması veya yapmaması karşılığında kendisi için herhangi bir menfaat talep etmesi veya kendisine teklif edilen menfaati kabul etmesi*" şeklinde düzenlenmiştir.[43]

Burada bahsi geçen "*menfaat*" terimi geniş olarak anlaşılmaktadır. Menfaati alan kişinin bu anlaşma olmasaydı elde edemeyeceği her türlü dolaylı ve doğrudan sağlanan faydayı kapsamaktadır. Fakat üçüncü kişi aracılığı ile müşteri kazandırma durumunda, üçüncü kişi menfaat elde edenin temsilcisi olmadığı için menfaat kapsamı altında değerlendirilmemektir. Örnek olarak bir taksicinin belirli bir ücret karşılığı taksi müşterilerini restorana

---

[40] Alman Ceza Kanunu'nun Haksız Rekabet Suçları başlıklı 26. Bölüm Kısım 299-301

[41] Stetter and, S. and Reichelt, C., 2020. *The Law Reviews - The Anti-Bribery and Anti-Corruption Review.* [online] Thelawreviews.co.uk. Available at: https://thelawreviews.co.uk/title/the-anti-bribery-and-anti-corruption-review/germany [En son erişim tarihi 22 Eylül 2021].

[42] N. Özalp, Türk Ceza Kanunu'nda Rüşvet Suçu sayfa 112

[43] Lohner, A. and Behr, N., 2017. *Anti-Corruption Germany.* [online] Global Compliance News. Available at: https://www.globalcompliancenews.com/anti-corruption/handbook/anti-corruption-in-germany/ [En son erişim tarihi 17 Eylül 2021].

yönlendirerek, restorana müşteri kazandırması verilebilir. Burada diğer önemli olan bir husus ise menfaatin geleceğe ilişkin olmasıdır, diğer bir değişiyle geçmişte yapılan bir iş için sağlanan menfaat ile özel sektörde rüşvet suçu oluşmamaktadır. [44] [45] [46]

Menfaati alan kişinin bu anlaşma olmasaydı elde edemeyeceği her türlü dolaylı ve doğrudan sağlanan fayda özel sektörde rüşvet suçu kapsamı içerisinde değerlendirilmektedir. Menfaat, menfaati alan kişinin durumunu ekonomik veya kişisel anlamda iyileştiren yemek, konser, tiyatro daveti, indirim, komisyon, hediye veya menfaat sağlanan kişi ile yapılacak bir sözleşme de dahil olmak üzere her şey olabilir. Öte yandan sosyal çerçevede normal veya kabul edilebilir olarak görülen ve karar alma sürecini etkilemeyecek bahşiş, doğum günü hediyesi, makul fiyatlı bir restoranda yemek daveti, rüşvet suçunu, durumun özellikleri de dikkate alınarak, oluşturmayabilir. Alman hukuku neyin makul ve kabul edilebilir olduğu konusunda bir düzenleme yapmamış olmakla beraber teamülde 40-60 Euro değerindeki menfaatler makul olarak kabul edilmektedir. [45] [46] Menfaat sağlanan kişinin yönetici pozisyonunda olması halinde 100 Euro'ya kadar olan menfaatler makul olarak kabul edilmektedir. Fakat, durumun koşulları burada belirtilen miktarlardan daha yüksek değerdeki hediye ve ağırlama masraflarını makul veya haklı kılabilir. Ancak, yapılan masrafların değeri ne kadar yüksek olursa, mahkemeler tarafından yapılacak değerlendirmede dikkate alınacak özel koşullar bir o kadar önemli olacaktır. Öte yandan Almanya'da, durumun koşullarına göre, düşük değerdeki hediyelerin dahi rüşvet olarak değerlendirilmesi mümkün olabileceği için genellikle şirketlere, uyum yönetmelikleri doğrultusunda hediye alımı ve verimine tolerans tanımayan düzenlemeler yapması önerilmektedir. [47]

Almanya Federal Polisi tarafından periyodik olarak yayınlanan raporlara göre 2018'de özel sektörde rüşvet suçu hakkında 535 adet soruşturma açılmıştır. Bu miktar bir yıl içerisinde yaklaşık olarak %36 oranında artış göstererek 2019 yılında 729'a ulaşmıştır. Ayrıca ağırlaşmış özel sektörde rüşvet suçu hakkında toplanan verilere göre ise 2018 yılında 48 defa ağırlaşmış özel sektörde rüşvetten dolayı soruşturma başlatılırken, bu sayı 2019 yılında 426'ya çıkmıştır.[48]

Özel sektörde rüşvet suçunun gerçek kişi faili aşağıdaki cezalar ile cezalandırılabilir.

- 3 yıla kadar hapis cezası,
- Para cezası,
- Daha ağır hallerde 5 yıla kadar hapis cezası

---

[44] N. Özalp, Türk Ceza Kanunu'nda Rüşvet Suçu sayfa 111-112

[45] Lohner, A. and Behr, N., 2017. *Anti-Corruption Germany.* [online] Global Compliance News. Available at: https://www.globalcompliancenews.com/anti-corruption/handbook/anti-corruption-in-germany/ [En son erişim tarihi 17 Eylül 2021].

[46] Helck, T., Xylander, K.-J. & Schauenburg, T., Bribery & corruption laws and regulations: Germany: Gli. *GLI - Global Legal Insights - International legal business solutions.* Available at: https://www.globallegalinsights.com/practice-areas/bribery-and- corruption-laws-and-regulations/germany [En son erişim tarihi 17 Eylül 2021].

[47] Stetter and, S. and Reichelt, C., 2020. *The Law Reviews - The Anti-Bribery and Anti-Corruption Review.* [online] Thelawreviews.co.uk. Available at: https://thelawreviews.co.uk/title/the-anti-bribery-and-anti-corruption-review/germany [En son erişim tarihi 22 Eylül 2021].

[48] 2019, *Korruption.* Seite X. [online] Bundeskriminalamt, sayfa 6 Available at: https://www.bka.de/DE/AktuelleInformationen/StatistikenLagebilder/Lagebilder/Korruption/korruption_node.html [En son erişim tarihi 22 Eylül 2021].

Alman Ceza Kanunu'nda tüzel kişilerin cezai sorumlulukları bulunmamaktadır. Ancak tüzel kişilerin cezai sorumluluğu idare hukuku altında düzenlenmiştir. Bu doğrultuda Alman İdari Ceza Kanunu[49] *(German Administrative Offence Act)* uyarınca bir şirket temsilcisi veya temsil organının (örneğin yönetim kurulu üyeleri veya genel müdürler) cezai veya idari bir suç işlemesi ve işlenen bu suç sebebiyle şirkete karşı görevlerini veya şirketin elde ettiği kârı herhangi bir şekilde ihlal etmesi halinde doğrudan şirketlere idari para cezası verilebilir.[50] Ayrıca, Birleşik Krallık'taki düzenlemelere benzer şekilde şirketlerin rüşveti önlemek için gerekli önlemleri almaması halinde sorumlulukları doğabilir.[51] Diğer bir deyişle, şirket temsilcilerinin yolsuzluğun önlenmesi için yeterli önlemleri almaması bu kişilerin şirket denetim görevlerini yerine getirmemesi sebebiyle sorumlu olmalarına yol açabilir. Ek olarak, bu sorumluluk şirkete atfedilebilir. Sorumluluğun şirkete atfedilmesi halinde Alman İdari Ceza Kanunu uyarınca şirket her bir suç için 10 milyon Euro'ya kadar idari para cezası ile cezalandırılabilir.[52] Ayrıca rüşvet sebebiyle elde edilen gelirler müsadere edilebilir. Örnek olarak Volkswagen dizel emisyonu skandalı sonrasında 5 milyon Euro idari para cezası ile cezalandırılmasına ek olarak ayrıca 995 milyon Euro değerinde gelir müsaderesine tabi olmuştur ve bunun sonucunda toplamda 1 milyar Euro ödemek zorunda kalmıştır. [53]

Ayrıca Alman Ceza Kanunu[54] ve Alman İdari Ceza Kanunu[55] uyarınca mahkeme şirketin çalışanı veya temsilcisi tarafından işlenen cezai veya idari suçlardan dolayı şirketin elde ettiği malvarlığının müsaderesine karar verebilir. Ancak Alman İdari Ceza Kanunu[56] uyarınca eğer şirkete hali hazırda bir para cezası verilmiş ise mahkeme rüşvet dolayısıyla elde edilen malvarlığının müsaderesine karar vermeyebilir. Bunlara ek olarak tüzel kişi aleyhine belirsiz süreyle ihalelerden yasaklama, işletme izninin veya lisansın iptali cezaları verilebilir.[57]

2014 yılında tüzel kişilerin cezai sorumluluğuna ilişkin düzenlemeler yapılması için tartışmalar başlamış olsa da bu konuda herhangi bir aksiyon alınmamıştır.[58] Yeni düzenlemelerde para cezalarının ciro üzerinden hesaplanması öngörülmektedir. Bununla birlikte iç soruşturmaların nasıl yürütülmesi gerektiği ve soruşturma tamamlandıktan sonra bulguların kamu ile paylaşılmasına ilişkin düzenlemelerin yapılması amaçlanmaktadır.[59]

Alman hukukunda, iştirakleri olan şirketlerin bağlı şirketleri tarafından işlenen suçlar sebebiyle ne düzeyde

---

[49] Alman İdari Ceza Kanunu Kısım 30
[50] Lohner, A. and Behr, N., 2017. Anti-Corruption Germany. [online] Global Compliance News. Available at: https://www.globalcompliancenews.com/anti-corruption/handbook/anti-corruption-in-germany/ [En son erişim tarihi 17 Eylül 2021].
[51] N. Özalp, Türk Ceza Kanunu'nda Rüşvet Suçu sayda 113
[52] Helck, T., Xylander, K.-J. & Schauenburg, T., Bribery & corruption laws and regulations: Germany: Gli. *GLI - Global Legal Insights - International legal business solutions.* Available at: https://www.globallegalinsights.com/practice-areas/bribery-and- corruption-laws-and-regulations/germany [En son erişim tarihi 17 Eylül 2021]
[53] Stetter and, S. and Reichelt, C., 2020. *The Law Reviews - The Anti-Bribery and Anti-Corruption Review.* [online] Thelawreviews.co.uk. Available at: https://thelawreviews.co.uk/title/the-anti-briberv-and-anti-corruption-review/germanv [En son erişim tarihi 22 Eylül 2021].
[54] Alman Ceza Kanunu Kısım 73-73a
[55] Alman İdari Ceza Kanunu Kısım 29a
[56] Alman İdari Ceza Kanunu Kısım 30 Fıkra 5
[57] N. Özalp, Türk Ceza Kanunu'nda Rüşvet Suçu sayfa 113
[58] Lohner, A. & Behr, N., 2017. Global Overview of Anti-Bribery Laws. https://www.globalcompliancenews.com/anti-corruption/handbook/anti-corruption-in-germany/ [En son erişim tarihi 17 Eylül 2021].
[59] Stetter and, S. and Reichelt, C., 2020. *The Law Reviews - The Anti-Bribery and Anti-Corruption Review.* [online] Thelawreviews.co.uk. Available at: https://thelawreviews.co.uk/title/the-anti-bribery-and-anti-corruption-review/germany [En son erişim tarihi 22 Eylül 2021].

sorumlu tutulacağına ilişkin açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu sebeple her bir olayın kendi özelliklerine göre değerlendirilmesi gerekmektedir.[60]

Alman düzenlemeleri ertelenmiş kovuşturma anlaşması (*deferred prosecution agreement - DPA)* yapılmasına izin vermemekle beraber Almanya'da savcılık ve sanık arasında anlaşma yapılması her zaman mümkündür.[61]

Birçok gelişmiş ülkede olduğu üzere Almanya'da da pay sahiplerinin güvenini ve güvenliğini korumak için detaylı şekilde düzenlenmiş muhasebe ve finansal raporlama standartları bulunmaktadır. Muhasebe ve finansal denetim, kamu yetkilileri ve özel denetçiler tarafından gerçekleştirilmektedir. Bununla birlikte Alman Mali Kanunu'nun 200. kısmı ile vergi mükelleflerine ticari işlemlerin doğruluğunu ve güvenilir olduğu gösteren mali hesapları tutma yükümlülüğü yüklenmiştir. Bu yükümlülüğün yerine getirilmesini sağlamak için vergi dairelerine soruşturma yürütme yetkisi verilmiştir. Finansal defterlerin standartlara uygun tutulmaması, defterlerde tespit edilen yanlışlıklar ve eksiklikler yolsuzluğa ilişkin şüphe uyandırmaktadır.[62]

3.4 Fransa

Fransız Ceza Kanunu hem kamu hem de özel sektörde rüşveti düzenlemiştir. Fransız hukukunda özel sektörde rüşvet aşağıdaki şekilde açıklanmıştır.

> *"(1) Herhangi bir kişinin ne zaman olursa olsun, bir hakka dayanmadan, kamu gücüne sahip olmayan veya kamu görevi üstlenmemiş ya da seçimle kamusal bir göreve gelmemiş fakat mesleki veya sosyal bir aktivite çerçevesinde yöneticilik görevi olan veya tüzel veya gerçek kişi ya da herhangi bir organizasyon için çalışan bir kişiye görevi kapsamına giren veya görevinin elverdiği (kolaylaştırdığı) bir işi kanuni, sözleşmesel veya mesleki yükümlülüklerine aykırı olarak yapması veya yapmaması için ya da yaptığı veya yapmadığı için doğrudan veya bir aracı vasıtasıyla kendisi veya bir başkası yararına teklifler, sözler, hediyeler veya herhangi bir avantaj teklif etmesi...*
>
> *(2) Kanuni, sözleşmesel ve mesleki yükümlülüklerine aykırı olarak yukarıdaki paragrafta (birinci paragraf) bahsi geçen türden bir işi yapmak veya yapmış olduğu için ya da yapmamak ya da yapmamış olduğu için kendisi veya bir başkası yararına teklifler, sözler, hediyeler veya herhangi bir avantajı bir hakka dayanmaksızın doğrudan veya aracı vasıtasıyla talep eden..."*[63]

Özel sektörde rüşvet suçunun gerçek kişi faili aşağıdaki cezalar ile cezalandırılabilir.[64]

- 5 yıla kadar hapis cezası,

---

[60] Ballo, E., Global bribery offenses guide: Insights: Dla piper global law firm. *DLA Piper.* Available at: https://www.dlapiper.com/en/us/insights/publications/2019/09/bribery-offenses-guide/ [En son erişim tarihi 17 Eylül 2021] sayfa 5354

[61] Ballo, E., Global bribery offenses guide: Insights: DLA piper global law firm. *DLA Piper.* Available at: https://www.dlapiper.com/en/us/insights/publications/2019/09/bribery-offenses-guide/ [En son erişim tarihi 17 Eylül 2021] sayfa 5354

[62] Stetter and, S. and Reichelt, C., 2020. *The Law Reviews - The Anti-Bribery and Anti-Corruption Review.* [online] Thelawreviews.co.uk. Available at: https://thelawreviews.co.uk/title/the-anti-bribery-and-anti-corruption-review/germany [En son erişim tarihi 22 Eylül 2021].

[63] Fransız Ceza Kanunu madde 445

[64] Lasry, E. & Guyot-Rechard, C., 2017. Global Overview of Anti-Bribery Laws sayfa 240

- 500.000 Euro'ya kadar para cezası veya rüşvet suçundan elde edilen gelirin iki katı oranında para cezası,
- 5 yıla kadar medeni, yurttaşlık ve ailevi haklarını kullanmaktan men edilmek,
- 5 yıla kadar (veya durumun şartlarına göre kalıcı bir şekilde) herhangi bir kamusal faaliyet göstermekten men edilmek,
- 5 yıla kadar (veya durumun şartlarına göre kalıcı bir şekilde) rüşvet suçunun işlendiği alanda faaliyet göstermekten men edilmek,
- 15 yıla kadar (veya durumun şartlarına göre kalıcı bir şekilde) herhangi bir ticari veya endüstriyel alanda faaliyet göstermekten veya herhangi bir ticari veya endüstriyel işletmeyi doğrudan veya dolaylı olarak yönetmekten veya kontrol etmekten men edilmek,
- Rüşvet amacıyla kullanılan veya kullanılması amaçlanan kaynakların müsaderesi,
- Rüşvet suçuna ilişkin kararın yayınlanması.

Fransız hukukunda gerçek kişilerin cezai sorumluluğuna ek olarak, tüzel kişilerin cezai sorumluluğu da düzenlenmiştir. Fransız ceza hukukunda her ne kadar cezai sorumluluk kişisel olsa da ve kural olarak iştirakleri olan şirketler, suçun işlenmesine katılmış olduğu veya yardım etmiş olduğu durumlar saklı kalmak üzere, bağlı şirketleri tarafından işlenen suçlar sebebiyle sorumlu tutulamasa da bu durum içtihatlarla değişmektedir. Fransız Yüksek Mahkemesi, yakın tarihli verdiği bir kararda, bağlı şirketin ana şirketten bağımsız karar alma yetkisinin olmadığını tespit ederek bağlı şirketin dahil olduğu suçtan dolayı ana şirketi sorumlu tutmuştur.[65]

Özel sektörde rüşvet suçunun tüzel kişi faili aşağıdaki cezalar ile cezalandırılabilir.[66]

- 2,5 milyon Euro'ya kadar para cezası veya alternatif olarak rüşvet suçundan elde edilen gelirin on katı oranında para cezası verilebilir,
- Azami olarak 5 yıla kadar rüşvet suçunun işlendiği bir veya birden fazla profesyonel veya sosyal aktiviteyi doğrudan veya dolaylı olarak yürütmekten men edilmek,
- Azami olarak 5 yıla kadar adli kontrol uygulanması,
- Azami olarak 5 yıla kadar rüşvet suçunun işlendiği organizasyonun kapatılması,
- Azami olarak 5 yıla kadar kamu ihalelerine katılmaktan ve kamu ihalelerine teklif vermekten men
- Azami olarak 5 yıla kadar halka arz yapmaktan yasaklanma,
- Azami olarak 5 yıla kadar çek veya ödeme için kart kullanmaktan yasaklanma,

[65]Ganivet, F., Global bribery offenses guide: Insights: DLA piper global law firm. *DLA Piper.* Available at: https://www.dlapiper.com/en/us/insights/publications/2019/09/bribery-offenses-guide/ [En son erişim tarihi 17 Eylül 2021]. sayfa 5052

[66] Lasry, E. & Guyot-Rechard, C., 2017. Global Overview of Anti-Bribery Laws sayfa 241

- Rüşvet amacıyla kullanılan veya kullanılacak kaynakların müsaderesi,
- Kararın yayınlanması,
- Tüzel kişi nezdinde uyum programının yürürlüğe konması.

2016 yılında mevcut yasal düzenlemelere ek olarak yolsuzluğa karşı tutumu güçlendirmek ve OECD tarafından yapılan eleştirileri de dikkate alarak iç hukuka aktarmak amacıyla Şeffaflık, Yolsuzluk ve Ekonominin Modernleştirilmesi Hakkında Kanun ("**Loi Sapin II**") kabul edilmiştir. Bu kanunun getirdiği en büyük yeniliklerden biri Fransız Yolsuzlukla Mücadele Ajansı'nı (French Anti-Corruption Agency) kurmasıdır.[67] Aynı zamanda Loi Sapin II ile birlikte yolsuzlukla mücadele yasalarının sınır ötesi uygulanmasının şartları azaltılarak Fransız toprakları dışındaki faaliyetlerin de denetlenmesi yolunda önemli adımlar atılmıştır.[68]

En az 500 çalışanı olan şirketlerin zorunlu olarak bir uyum programı oluşturması ve bu uyum programını etkili şekilde hayata geçirmesi yeni bir yasal yükümlülük olarak Loi Sapin II ile düzenlenmiştir. Bu çerçevede Loi Sapin II yenilikleri ile uyumlu olmak için şirketlerin; rüşvet ve yolsuzlukla mücadele için bir iç tüzük hazırlayıp uygulaması, şirket içindeki yolsuzlukları anonim şekilde ve herhangi bir yaptırıma maruz kalmadan ilgili otoritelere bildirilebilmesi için mekanizmalar kurmaları, risk tespiti yaparak yolsuzlukla mücadele açısından zayıf yönlerini belirlemeleri ve bu çalışmanın bulguları çerçevesinde müşterileri, aracıları ve tedarikçileri de dahil olmak üzere 3. kişiler nezdinde gerekli araştırmaları (*due diligence*) yapmaları, güçlü bir mali denetim uygulamaları oluşturması, özellikle üst düzey yöneticiler ve en riskli guruptaki çalışanlar için eğitimler düzenlemeleri, disiplin rejimi kurmaları ve iç denetim mekanizmaları oluşturmaları gerekmektedir. Görüldüğü üzere, yolsuzlukla mücadele konusunda Loi Sapin II detaylı yükümlülükler getirmektedir.[69] [70]

Rüşvet suçu kapsamında uygulanacak yaptırımlardan biri olan uyum programının uygulanması, savcılık ve Fransız Yolsuzlukla Mücadele Ajansı tarafından takip edilmektedir. Uyum programını oluşturmayan veya uygulamayan şirketler rüşvet suçu sebebiyle kendileri aleyhine verilen para cezasına ek olarak aynı miktarda ek bir para cezası ile cezalandırılabilir. Ayrıca uyum programı yükümlülüğünü yerine getirmeyen şirketlere rüşvet suçu için öngörülen diğer cezalar da verilebilecektir.[71]

Ayrıca Loi Sapin II, rüşvet suçunun işlendiğini düşünerek bu durumu raporlayan kişiler *(whistleblowers)* için öngörülen korumayı güçlendirmiştir. Bu doğrultuda öncelikle hukuka aykırı olan bir durumu raporlayan

---

[67] Malgrain, L., Durand, G. & Picca, J.-P., Bribery & CORRUPTION laws and Regulations: FRANCE: GLI. *GLI - Global Legal Insights - International legal business solutions*. Available at: https://www.globallegalinsights.com/practice-areas/bribery-and-corruption-laws-and-regulations/france [En son erişim tarihi 17 Eylül 2021]. sayfa 63-67

[68] Haley, B., Stietz, K. & Crowder, S., 2021. What companies need to know ABOUT France's Loi Sapin II ANTI-CORRUPTION LAW. *Cov Africa*. Available at: https://www.covafrica.com/2018/06/what-companies-need-to-know-about-frances-loi-sapin-ii-anti-corruption-law/ [En son erişim tarihi 17 Eylül 2021].

[69] GAN Integrity. 2021. *Sapin II Compliance Guide*. [online] Available at: https://www.ganintegrity.com/portal/compliance-quick-guides/sapin-ii-compliance-guide/ [En son erişim tarihi 17 Eylül 2021].

[70] Jonas Day. 2017. *A New Era in French Anticorruption Enforcement: What Companies Should Know About the Newly Enacted Sapin II Law*. [online] Available at: https://www.jonesday.com/en/insights/2017/01/a-new-era-in-french-anticorruption-enforcement-what-companies-should-know-about-the-newly-enacted-sapin-ii-law [En son erişim tarihi 17 Eylül 2021].

[71] Lasry, E. & Guyot-Rechard, C., 2017. Global Overview of Anti-Bribery Laws sayfa 239-250

kişilerin *(whistleblower)* bu korumadan yaralanabilmesi için *whistleblower* olarak kimlerin değerlendirileceğinin tanımı yapılmıştır. Buna göre hukuka aykırı olan bir durumu raporlayan kişi *(whistleblower),* bir suçu ya da suçun oluşmasından önce var olan suç tehdidini veya kamuya zarar veren ya da Fransa tarafından usulüne uygun olarak onaylanan uluslararası bir taahhüdü, bu taahhüde dayanarak uluslararası bir organizasyonun tek taraflı olarak gerçekleştirdiği bir eylemi veya bilgisi dahilinde olan bir yasayı veya yönetmeliği ihlal eden bir davranışı özveriyle ve iyi niyet ile bildiren kişi olarak tanımlanmaktadır. Raporlama usulü çok detaylı olarak düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre hukuka aykırı olan bir durumu raporlayan kişinin *(whistleblower)* ilk olarak doğrudan veya dolaylı olarak bağlı olduğu kişiye hukuka aykırı olduğunu düşündüğü durumu raporlaması gerekmektedir. Kendisine raporlama yapılan kişinin ise ilk olarak bu bilgilerin doğruluğunu teyit etmesi gerekmektedir. Uygun bir sürenin ardından rapor hakkında herhangi bir işlem yapılmaması halinde raporlayan kişi *(whistleblower)* durumu ilgili adli veya idari makamlarla paylaşabilir. Durumun koşullarına göre uygun bir süre içinde ilgili kamu yetkilisi tarafından herhangi bir işlem yapılmadığı takdirde, raporlayan kişi *(whistleblower)* durumu kamuya ifşa edebilir. Loi Sapin II uyarınca hukuka aykırı olduğunu düşündüğü bir durumu raporlayan kişilere *(whistleblower)* karşı misilleme yapılması kesinlikle yasaktır. Bu doğrultuda raporlanan hususların doğru olmadığının ortaya çıkması veya raporlanan konu hakkında herhangi bir işlem yapılmaması hallerinde raporlama yapan kişilere *(whistleblower)* karşı doğrudan veya dolaylı olarak misilleme yapılamaz.[72]

Son olarak belirtmek gerekir ki Loi Sapin II, kamu yararına hukuki sözleşme (*convention judiciaire d'interet public)* olarak bilinen Amerikan sistemindeki ertelenmiş kovuşturma anlaşması *(deferred prosecution agreement - DPA)* olarak bilinen uygulamadan esinlenen bir çözüm yolu sunmaktadır.[73] Bu uygulama kapsamında tüzel kişiler ile müzakere ve sulh yapılarak parasal ve hukuka uyumun pekiştirilmesi adına çeşitli yaptırımlar öngörülebilmekte ve bu şekilde ceza yargılamasına alternatif olarak ve suçlu bulunmadan hukuka uyumluluğu sağlama imkânı tanınmaktadır.

Fransız hukukunda, Birleşik Krallık'ın aksine, rüşvet suçuna yönelik kanun ile düzenlenen herhangi bir savunma mekanizması bulunmamaktadır. Her ne kadar durum böyle olsa da Fransız Yolsuzlukla Mücadele Ajansı tarafından yayınlanan rehberlerde şirketlerin kanuni yükümlülükleri olmamasına rağmen, uyum programı oluşturmalarının şirketlere uygulanacak cezalar belirlenirken cezanın azaltılmasında rol oynayacağı belirtmiştir.[74] Ancak kural olarak bir tüzel kişinin kanunda aranan şartları aşarak daha detaylı bir uyum programı düzenleyip, kabul etmesi ve bu programı uygulamaya koyması tüzel kişinin rüşvet sebebiyle kovuşturulmasını engellememektedir. Aynı doğrultuda, soruşturma açıldıktan sonra sanıkların iş birliğinde bulunması, öngörülecek cezanın belirlenmesinde kural olarak rol oynamamaktadır; fakat savcılar failin işbirliğinde bulunması halinde bu durumu cezanın azaltılmasında rol oynayan bir etken olarak değerlendirebilmektedir.[75]

Fransız Yolsuzlukla Mücadele Ajansı (French Anti-Corruption Agency) (i) hukuka uyumluluk programının

---

[72] Jonas Day 2019, Anti- Corruption Regulation Survey of 42 Countries sayfa 90-91

[73] Haley, B., Stietz, K. & Crowder, S., 2021. What companies need to know ABOUT France's Loi Sapin II ANTI-CORRUPTION LAW. *Cov Africa.* Available at: https://www.covafrica.com/2018/06/what-companies-need-to-know-about-frances-loi-sapin-ii-anti- corruption-law/ [En son erişim tarihi 17 Eylül 2021].

[74] Ganivet, F., Global bribery offenses guide: Insights: DLA piper global law firm. *DLA Piper.* Available at: https://www.dlapiper.com/en/us/insights/publications/2019/09/bribery-offenses-guide/ [En son erişim tarihi 17 Eylül 2021]. sayfa 5052

[75] Bougartchev K., Moyne E., Muratyan S., & Huylebrouck E., 2018, Anti- Corruption, Law and Practice in France, Chambers Global Practice Guides, sayfa 142

uygulanması[76], (ii) yolsuzlukla mücadele şirketlerin hukuka uyumluluktaki rolü[77], (iii) şirket birleşmeleri ve devralmalarında yolsuzlukla mücadele kapsamında due diligence[78], (iv) kamu ihalelerinde yolsuzluk riskinin yönetimi[79], ve (v) hediye ve ağırlama masrafları rehberi[80] isimli 5 farklı rehber yayınlamıştır.

Fransız Yolsuzlukla Mücadele Ajansı tarafından hazırlanan hediye ve ağırlama masrafları rehberinin yayınlanmasından önce ağırlama masrafları açısından Fransa'da herhangi bir düzenleme bulunmamaktaydı. Rehber yayınlanmadan önceki dönemde Fransız Ceza Kanunu'nda "rüşvet" geniş bir şekilde yorumlanmaktaydı ve bu doğrultuda hediye ile birlikte akşam yemeğinin, bir dairenin kullandırılmasının veya gemi turunun kanunda yer alan *"her türlü menfaat"* kapsamında kabul edilebileceği tartışılıyordu.[81] Dolayısıyla Fransız hukukunda küçük menfaatlerin ve verilen düşük değerli hediyelerin belirli koşullar altında rüşvet olarak değerlendirilmesinin mümkün olduğu kabul edilmekteydi.[82] 2020 yılında yayınlanan rehber, hediye ve ağırlama masraflarına ilişkin tartışmalara açıklık getirmiştir. Rehberde hediye ve ağırlama masraflarının restoranda yemek daveti, spor etkinliklerine bilet veya kültürel etkinliklere davetiye gibi çeşitli biçimlerde karşımıza çıkabileceği belirtilmiştir. Bu kapsamda hediye ve ağırlama masrafları özel sektörde faaliyet göstermenin doğal bir parçası olup, tek başına rüşvet olarak kabul edilemeyeceği; çünkü bunların genellikle nezaketen veya iş geliştirme amacıyla verildiği ve kabul edildiği açıklanmıştır. Fakat hediye veya ağırlama masraflarının belirli koşullar altında rüşvet olarak değerlendirilebileceğine dikkat çekilmiştir. Eğer bir hediyenin verilmesindeki veya ağırlama masrafının yapılmasındaki temel amaç bir kişinin hukuki, sözleşmeden doğan veya mesleki yükümlülüklerini ihlal ederek bir şeyi yapması veya yapmaması için etkilemek ise söz konusu hediye ve ağırlama masrafı rüşvet olarak değerlendirilecektir. Hediye ve ağırlama masraflarının, durumun şartlarına göre rüşvet olarak değerlendirilebilme riski gözetildiğinde, şirketlerin bu riskleri tespit etmesi ve gerektiğinde yönetmesi gerekmektedir. Şirketler bu kapsamda hediye ve ağırlama masrafları hakkında politika ve kurallar belirleyebilirler. Yöneticilerin, hazırlanan bu politikalar kapsamında kurum içi rüşvet kurallarına kendilerinin de uyacaklarını ifade etmeleri önemlidir. Politikalarda, farklı alanlarda görev yapan şirket çalışanları için karşılaştıkları risk ile uyumlu farklı kurallar getirilebilir. Örnek olarak, alım departmanı için daha sıkı kurallar öngörülebilir. Eğer şirketler politikalarında hediye ve ağırlama masraflarını tamamıyla yasaklamamışlar ise risk haritalama çalışması sonucunda belirlenen ve değerlendirilen rüşvet riskini yönetmek için kurallar belirlemelidir. Bu kapsamda hediyeler için öngörülen kurallar, ağırlama masraflarından farklı olabilir. Hediye ve ağırlama masrafları hakkında düzenlenecek politika yeterince açık ve herkesin anlayabileceği örnekler içermelidir. Ayrıca şirketler hazırlayacakları politikalarda hediye ve ağırlama masraflarının miktarları konusunu da düzenleyebilirler.

[76] General Guidelines regarding the implementation of a compliance program, including developments on the 8 pillars
[77] Practical Guidelines regarding the corporate anti-corruption compliance function
[78] Practical Guidelines regarding the anti-corruption due diligence in M&A transactions
[79] Guidelines on Managing Corruption Risk in the Public Procurement Cycle
[80] Practical Guidelines on Gifts and Hospitality Policy
[81] Jonas Day 2019, Anti- Corruption Regulation Survey of 42 Countries sayfa 87
[82] Lasry, E. & Guyot-Rechard, C., 2017. Global Overview of Anti-Bribery Laws sayfa 239-250

3.5 İsviçre

İsviçre'de özel sektörde rüşvet suçu hem İsviçre Ceza Kanunu[83] altında hem de özel sektörde rüşvet haksız rekabet teşkil ettiği için İsviçre Haksız Rekabet Kanunu[84] altında düzenlenmektedir. Hem İsviçre Ceza Kanunu hem de İsviçre Haksız Rekabet Kanunu rüşvet vermek ve rüşveti kabul etmek arasında ayrıma gitmiştir.

Özel sektörde rüşvet vermek "*bir şirket çalışanına, üyesine, şirkete vekâlet edene, şirket temsilcisine görev ve yükümlülüklerini ihlal edecek şekilde görevleri ile bağlantılı veya inisiyatiflerinde olan bir eylemde bulunmak veya görevlerini ihmal etmeleri karşılığında kendisine veya bir başkasına normal koşullar altında elde edemeyeceği bir menfaati sağlamak, sağlamayı teklif etmek veya vaat etmek"* olarak düzenlenmiştir.[85]

Öte yandan rüşvet almak ise "*bir şirket çalışanının, üyesinin, şirkete vekalet edenin, şirket temsilcisinin görev ve yükümlülüklerini ihlal edecek şekilde görevleri ile bağlantılı veya inisiyatiflerinde olan bir eylemde bulunmak veya görevlerini ihmal etmeleri karşılığında kendisine veya bir başkasına normal koşullar altında elde edemeyeceği bir menfaatin sağlanmasını talep etmek, menfaat teklifini veya vaadini kabul etmek"* olarak düzenlenmiştir. [86]

İsviçre'de özel sektörde rüşvet suçunun gerçek kişi failine aşağıda sayılan cezalar verilebilir.

- 3 yıla kadar hapis cezası,
- Para cezası,
- 5 yıla kadar belirli mesleklerden men,
- Rüşvet sebebiyle elde edilen gelirlerin veya rüşvet amacıyla kullanılan veya kullanılacak kaynakların müsaderesi.

Öte yandan özel sektörde rüşvet suçunun tüzel kişi failine aşağıda sayılan cezalar verilebilir.

- Azami 5 milyon İsviçre Frank'ı değerinde para cezası,
- Rüşvet sebebiyle elde edilen gelirlerin veya rüşvet amacıyla kullanılan veya kullanılacak kaynakların müsaderesi.

İsviçre Ceza Kanunu'ndaki ilgili düzenlemeler uyarınca *"ihlalin hafif"* olduğu durumlar hariç özel sektörde rüşvet suçu kural olarak şikâyete bağlı olmayıp, savcılar resen kovuşturma başlatabilmektedir.[87] Ayrıca kamu görevi yerine getiren özel hukuk kişileri, rüşvet suçu sebebiyle kamu görevlileri ile aynı hükümlere tabidir.[88]

İngiltere'de olduğu gibi rüşveti önleyememe suç olarak İsviçre'de düzenlenmemiştir. Her ne kadar durum böyle olsa da şirketler rüşvet suçunun oluşmasını engelleyecek yeterli nitelikte önlemler almamış ise çalışanlarının işlediği özel sektörde rüşvet suçu sebebiyle cezai olarak sorumlu tutulabilirler. Ayrıca özel sektörde rüşvet

[83] İsviçre Ceza Kanunu madde 322 octies ve 322 novies
[84] İsviçre Haksız Rekabet Kanunu madde 4a
[85] İsviçre Ceza Kanunu madde 322 octies
[86] İsviçre Ceza Kanunu madde 322 novies
[87] İsviçre Ceza Kanunu madde 322 octies ve 322 novies
[88] İsviçre Ceza Kanunu madde 322 decies 2

suçunun bir tüzel kişilik kapsamında işlenmesine rağmen gerçek kişi failinin organizasyonel eksikler sebebiyle tespit edilememesi halinde dahi şirketlerin cezai sorumluluğu doğabilmektedir. Bu doğrultuda eğer durumun şartları uygun düşüyorsa şirket yöneticilerinin ve organlarının kendi gözetimi ve denetimi altında olan çalışanlarının işledikleri rüşvet suçundan dolayı gözetim ve denetim görevlerini yerine getirememeleri ve/veya rüşveti önleyememeleri sebebiyle sorumlulukları doğabilir.[89]

İsviçre'de rüşvet suçunda zarar şartı aranmamaktadır. Eskiden özel sektörde rüşvet suçunun oluşması için aranan piyasadaki rekabet ortamına zarar verilmesi unsuru 2016 kanun değişikliği ile kaldırılmıştır. Kanun değişikliği öncesinde özel sektörde rüşvet suçu hakkında İsviçre mahkemelerinin önüne gelen dava sayısının yok denecek kadar az olmasının sebebinin aranan zarar şartından kaynaklandığı tahmin edilmektedir.[90]

Ayrıca İsviçre Ceza Kanunu finansal defterlerin usulüne uygun tutulmamasını cezalandırmaktadır.[91] Finansal defterlere ilişkin usulsüzlüğün genellikle rüşvet ile birlikte işlendiğine dikkat çekilmektedir.[92]

Ağırlama masrafları bakımından İsviçre Ceza Kanunu'nda ve İsviçre Haksız Rekabet Kanunu'nda herhangi bir düzenleme bulunmamakla birlikte bazı sektörlerin kendi içlerinde yayınladıkları rehberlerde öngörülen düzenlemeler bulunmaktadır. Teamüle uygun hediyeler ve ağırlama masrafları rüşvet olarak değerlendirilmeyecektir. Ancak hangi tür masrafların teamüle uygun kabul edileceği yönünde yeterli açıklama bulunmaması sebebiyle her bir olay kendi özelliklerine göre değerlendirilmelidir.[93]

3.6 İtalya

İtalyan hukukunda 2002 yılındaki reformlara kadar rüşvet suçu sadece kamu görevlileri bakımından düzenlenmişti. 2002 yılında yapılan değişiklikle özel sektörde şirket yöneticileri bakımından da rüşvet suçu getirildi ve 2017 yılında Avrupa Birliği genelindeki rüşvetle mücadele konusundaki standartlara uymak için yapılan değişikliklerde özel sektörde rüşvete ilişkin yasal düzenlemelerin kapsamı genişletilerek bugünkü halini aldı.[94] İtalyan kanunlarında özel sektörde rüşvet İtalyan Medeni Kanunu[95] altında düzenlenmektedir.

İtalyan Medeni Kanunu'nun 2635. maddesi rüşveti, *"Şirketin muhasebe belgelerini hazırlamakla görevlendirilen müdürleri, genel müdürleri, yöneticileri, kanuni denetçileri, tasfiye memurlarını veya bunların emrine veya denetimine tabi olanların çalıştıkları şirketin menfaatine hareket etme yükümlülüklerini yerine getirmeyerek şirkete zarar verecek şekilde, görevlerine aykırı olarak bir işi yapması veya yapmaması*

---

[89] Borsodi B., Burckhard P., Gully-Hart P., Ayoub G., Anti- Corruption, Law and Practice in Switzerland, Chambers Global Practice Guides, sayfa 324.
[90] Pestalozzi Attorneys at Law. 2016. *Swiss CriminalLaws on Bribery: Reforms as of July 2016.* [online] Available at: https://pestalozzilaw.com/en/news/legal-insights/swiss-criminal-laws-bribery-reforms-july-2016/ [En son erişim tarihi 17 Eylül 2021].
[91] İsviçre Ceza Kanunu madde 166
[92] Borsodi B., Burckhard P., Gully-Hart P., Ayoub G., Anti- Corruption, Law and Practice in Switzerland, Chambers Global Practice Guides, sayfa 324.
[93] Berni, M., & Monnier, P., 2017. Global Overview of Anti-Bribery Laws sayfa 412-414
[94] Pisano, R., 2021. *Bribery & Corruption Laws and Regulations | Italy | GLI.* [online] GLI - Global Legal Insights - International legal business solutions. Available at: https://www.globallegalinsights.com/practice-areas/bribery-and-corraption-laws-and- regulations/italy [En son erişim tarihi 17 Eylül 2021].
[95] İtalyan Medeni Kanunu bölüm 2635

karşılığında para veya başka eşdeğer nitelikte menfaati teklif etmek, vaat etmek veya menfaati sağlamak" olarak tanımlamıştır.[96]

İtalyan Yolsuzlukla Mücadele Kurumu (ANAC) tarafından yayınlanan rehberler, yasal olarak bağlayıcı niteliğe sahip olmamakla birlikte şirketlerin İtalya ve Avrupa Birliği regülasyonları ile uyum içinde olmak için nasıl davranmaları *(best practices)* gerektiği konusunda yol göstermektedir.[97]

İtalyan hukukundaki düzenlemeler uyarınca özel sektörde rüşvet suçunun faili, şirketin hem yöneticileri hem de çalışanları olabilir. Ayrıca Alman düzenlemesinde olduğu gibi İtalyan düzenlemesi de failin görevine aykırı hareket etmesini aramaktadır. 2019 yılından önceki düzenlemelere göre özel sektörde rüşvet suçu savcılar tarafından ancak mağdurunun şikâyeti üzerine soruşturulabiliyordu. Bu düzenlemenin tek istisnası rüşvetin rekabete zarar vermesi haliydi. Rüşvet suçunun rekabete zarar vermesi halinde savcılar resen de soruşturma ve kovuşturma başlatabiliyordu.[98] Fakat 2019 yılında kabul edilen 3/2019 Sayılı Yolsuzlukla Mücadele Kanunu ile getirilen yeni düzenlemeler suçtan zarar görenin şikâyetini kaldırmış ve böylece özel sektörde rüşvet suçu re'sen soruşturulabilir hale gelmiştir.[99] Buna ek olarak şirketin zarar görmesi suçun maddi bir unsuru olarak düzenlenmiştir.

İtalyan Medeni Kanunu uyarınca, özel sektörde rüşvet suçunun gerçek kişi failine aşağıda sayılan cezalar verilebilir.

- Şirketin muhasebe belgelerini hazırlamakla görevlendirilen müdürleri, genel müdürleri, yöneticileri, kanuni denetçileri ve tasfiye memurları hakkında bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası,
- Şirketin muhasebe belgelerini hazırlamakla görevlendirilen müdürlerin, genel müdürlerin, yöneticilerin, kanuni denetçilerin ve tasfiye memurlarının emrine veya denetimine tabi olanlar hakkında azami bir yıl altı ay hapis cezası,
- Yukarıda sayılan kişilere doğrudan veya dolaylı olarak (bir aracı vasıtasıyla) para veya diğer eşdeğer menfaat sağlayan veya sağlama teklifinde bulunanlar hakkında yukarıda açıklanan kişiler hakkında öngörülen cezalar uygulanır,
- Rüşvet suçundan dolayı yukarıda belirtilmiş olan cezalara ek olarak gerçek kişinin belli bir süre şirkette yönetici pozisyonlardan birinde bulunması yasaklanabilir.[100]

Öte yandan İtalyan Medeni Kanunu uyarınca özel sektörde rüşvet suçunun tüzel kişi failine aşağıda sayılan

---

[96] Giovannelli, A., Cursano, R. and Mancuso, E., 2017. *Anti-Corruption in Italy.* [online] Global Compliance News. Available at: https://www.globalcompliancenews.com/anti-corruption/anti-corruption-in-italy/ [En son erişim tarihi 17 Eylül 2021].
[97] De Nicola, A., Dell'Antonia, M. and Caselle, R., 2021. Italy: Bribery & Corruption. [online] Legal 500. Available at: https://www.legal500.com/guides/chapter/italy-bribery-corruption/ [En son erişim tarihi 17 Eylül 2021].
[98] Mariani P., 2015, The Effects of Corruption on Contracts in Italy: The Long Road, Springer International Publishing Switzerland, Available at: The Effects of Corruption on Contracts in Italy: The Long Road Towards a Legal and Fair, Competitive Market | (lawexplores.com) [En son erişim tarihi 17 Eylül 2021].
[99] Pistochini, A., Gaudio A., Lazzeri F., & Bagnasco M., 2020, Anti-Corruption 2021, Chambers and Partners, Available at: Comparisons I Global Practice Guides I Chambers and Partners [En son erişim tarihi 17 Eylül 2021].
[100] De Nicola, A., Dell'Antonia, M. and Caselle, R., 2021. *Italy: Bribery & Corruption.* [online] Legal 500. Available at: https://www.legal500.com/guides/chapter/italy-bribery-corruption/ [En son erişim tarihi 17 Eylül 2021].

cezalar verilebilir.

- İlgili tüzel kişi para cezasına çarptırılabilir.
- Tüzel kişinin rüşvet dolayısıyla maddi menfaatler sağlaması halinde parasal yaptırımlar 1/3 oranında artırılır.[101]
- Para cezalarının yanında mahkeme şirketin geçici olarak iş yapmasını yasaklayabilir, işlerle ilgili lisans ve izinleri dondurulabilir veya geri alınabilir ve kamu kurumları ile kamu hizmetlerini ilgilendiren konular hariç müzakere ve anlaşma yapılması yasaklanabilir.[102]

İtalyan kanunları ertelenmiş kovuşturma anlaşmasına *(deferred prosecution agreement - DPA)* izin vermemekle beraber savcı ve sanık kovuşturma öncesi anlaşmaya *(plea bargain)* varabilirler.[103] Bu kovuşturma öncesi anlaşmanın yetkili hâkim tarafından onaylanması gerekmektedir ve 5 yıldan uzun bir hapis cezasına karar verilemez. Aynı zamanda bazı şartların sağlanması halinde zarar görenle bu zararın giderilmesini konu edinen bir anlaşmaya varılması durumu cezanın hafifletilmesini gerektiren bir durum olarak kabul edilmektedir.[104]

İtalyan kanunlarında özel sektördeki rüşvet suçu ve usulsüzlükleri raporlayan kişiler *(whistleblowers)* bakımından bu kişilerin kimliklerinin gizli tutulması ve misilleme veya ayrımcılığa karşı korunmalarına yönelik düzenlemeler de söz konusudur fakat sağlanan bu korumanın haricinde bir teşvik bulunmamaktadır.[105]

İtalya'nın taraf olduğu uluslararası sözleşmeler çerçevesinde İtalyan Medeni Kanunu'nun 2621. maddesi rüşvet suçuna hazırlık olarak görülen bir takım işlemleri cezalandırmaktadır. Bu kapsamda, kendisi veya bir başkası için haksız bir menfaat elde etme amacıyla şirketin finansal tablolarını, raporlarını veya şirketin pay sahipleri veya kamuya yönelik diğer açıklamalarını değiştirerek şirketin mali durumu ile ilgili gerçeği yansıtmayan bir tablo çizen, şirketin muhasebe belgelerini hazırlamakla görevlendirilen müdürleri, genel müdürleri, yöneticileri, kanuni denetçileri, tasfiye memurları cezalandırılmaktadır.[106] Bu suç kapsamında aşağıdaki cezalar verilebilir.

- Şirketin muhasebe belgelerini hazırlamakla görevlendirilen müdürleri, genel müdürleri,

---

[101] Giovannelli, A., Cursano, R. and Mancuso, E., 2017. *Anti-Corruption in Italy.* [online] Global Compliance News. Available at: https://www.globalcompliancenews.com/anti-corruption/anti-corruption-in-italy/ [En son erişim tarihi 17 Eylül 2021].
[102] Giovannelli, A., Cursano, R. and Mancuso, E., 2017. *Anti-Corruption in Italy.* [online] Global Compliance News. Available at: https://www.globalcompliancenews.com/anti-corruption/anti-corruption-in-italy/ [En son erişim tarihi 17 Eylül 2021].
[103] Giovannelli, A., Cursano, R. and Mancuso, E., 2017. *Anti-Corruption in Italy.* [online] Global Compliance News. Available at: https://www.globalcompliancenews.com/anti-corruption/anti-corruption-in-italy/ [En son erişim tarihi 17 Eylül 2021].
[104] Pisano, R., 2021. *Bribery & Corruption Laws andRegulations | Italy | GLI.* [online] GLI - Global Legal Insights - International legal business solutions. Available at: https://www.globallegalinsights.com/practice-areas/bribery-and-corruption-laws-and- regulations/italy> [En son erişim tarihi 17 Eylül 2021].
[105] Pistochini, A., Gaudio, A., Lazzeri, F. and Bagnasco, M., 2020. *Anti-Corruption 2021 - Italy | GlobalPractice Guides | Chambers andPartners.* [online] Practiceguides.chambers.com. Available at: https://practiceguides.chambers.com/practice-guides/anti- corruption-2021/italy [En son erişim tarihi 17 Eylül 2021].
[106] Pistochini, A., Gaudio, A., Lazzeri, F. and Bagnasco, M., 2020. *Anti-Corruption 2021 - Italy | GlobalPractice Guides | Chambers andPartners.* [online] Practiceguides.chambers.com. Available at: https://practiceguides.chambers.com/practice-guides/anti- corruption-2021/italy [En son erişim tarihi 17 Eylül 2021].

yöneticileri, kanuni denetçileri, tasfiye memurları hakkında bir yıldan beş yıla kadar hapis cezasına,

- İlgili tüzel kişi ise para cezasına çarptırılabilir.
- İtalyan Medeni Kanunun 2622. maddesi uyarınca bu suçun halka açık bir şirket nezdinde işlenmesi durumunda gerçek kişilere verilecek ceza 3 yıldan 8 yıla kadar hapis cezası, tüzel kişiye verilecek ceza ise para cezası olarak düzenlenmiştir.

İtalyan hukukundaki bir başka gelişme ise tüzel kişilerin otonom idari sorumlulukları *(autonomous administrative liability)* hakkındaki düzenlemelerdir. Bu kapsamda rüşvet suçunun şirketi temsil, idare veya şirketin yönetimine ilişkin işlevlere sahip kişiler veya bu kişilerin denetimi ve emrinde çalışanlar tarafından tüzel kişinin menfaatine işlenmesi durumunda tüzel kişinin gerçek kişilerden ayrı, bağımsız bir sorumluluğu doğmaktadır. Bu sorumluluğun kaynağı ise rüşvet suçunu önleyememekten kaynaklanmaktadır.

Tüzel kişilere bu sorumluluktan tamamen veya önemli bir oranda kurtulabilmek için bir imkân sunulmuştur.[107] Bu kapsamda yasal düzenlemelerde ayrıntıları öngörülmüş olan ve rüşvet suçunun önlenmesini amaçlayan organizasyon modellerinin gerçek bir şekilde hayata geçirilmesi durumunda tüzel kişi buna rağmen rüşvet suçunun önlenemediğini kanıtladığı takdirde sorumluluktan kurtulabilecektir. Bu organizasyon modelinin tüzel kişiler tarafından benimsenmesi zorunlu olmamakla beraber hayata geçirilmediği takdirde sorumluluktan kurtulma imkânı da bulunmamaktadır.

- Tüzel kişiler, suçun işlenmesinden önce, yönetim kurulunun işlenen türde suçları önlemeye uygun bir uyum programını kabul edip, onayladığı ve yürürlüğe koyduğunu kanıtladığı takdirde sorumluluktan muaf tutulabilir.
- Tüzel kişinin yukarıda bahsedilen görevlerini yerine getirmemesi ve şirket nezdinde rüşvet suçunun işlenmesi halinde, ceza davası açılmadan önce tüzel kişinin işlenen suçun niteliğine uygun bir uyum programını onaylaması, yürürlüğe koyması ve bu programın uygulanmasını sağlaması tüzel kişinin sorumluluğunu azaltan bir hal olarak düzenlenmiştir.

İtalyan kanunlarında hediyeler, ağırlama ve eğlence masrafları hakkında açıkça düzenleme bulunmamaktadır. Ancak durumun şartlarına göre bu tür masraflar İtalyan Medeni Kanunu altında rüşvet olarak değerlendirilebilir. Ağırlama masrafları hakkındaki içtihada göre değeri düşük hediyeler rüşvet kapsamı altında değerlendirilmemektedir. Öte yandan karşılığında menfaat elde etmek amacıyla sık sık verilen değeri düşük hediyeler koşullar uygun düştüğü ölçüde rüşvet olarak kategorize edilebilir. Aynı şekilde taraflar arasındaki müzakerenin sonlanması ve işle ilgili önemli bir kararın alınması yakınsa şartlar değerlendirilerek değeri düşük bir hediye de rüşvet olarak değerlendirilebilir.[108] Örnek olarak sözleşme görüşmeleri boyunca sık sık verilen hediyeler gösterilebilir.[109]

---

[107] De Nicola, A., Dell'Antonia, M. and Caselle, R., 2021. *Italy: Bribery & Corruption.* [online] Legal 500. Available at: https://www.legal500.com/guides/chapter/italy-bribery-corruption/ [En son erişim tarihi 17 Eylül 2021].
[108] De Nicola, A., Dell'Antonia, M. and Caselle, R., 2021. *Italy: Bribery & Corruption.* [online] Legal 500. Available at: https://www.legal500.com/guides/chapter/italy-bribery-corruption/ [En son erişim tarihi 17 Eylül 2021].
[109] Giovannelli, A., Cursano, R. and Mancuso, E., 2017. *Anti-Corruption in Italy.* [online] Global Compliance News. Available at: https://www.globalcompliancenews.com/anti-corruption/anti-corruption-in-italy/ [En son erişim tarihi 17 Eylül 2021].

4. Sonuç

İncelediğimiz ülke mevzuatlarında ve uluslararası hukuk metinlerinde hem özel sektörde rüşvetin tanımı hem de bu suçun işlenmesi durumunda ön görülen cezaların süresi ve çeşidi farklılık göstermektedir. Buna ek olarak, bazı ülkelerde özel sektörde rüşvet suçunun bazı tiplerinin kovuşturulması şikâyete bağlı hale getirilmiştir veya özel sektörde rüşvet suçunun bazı tipleri zarar suçu olarak düzenlenmiştir. Ayrıca, özel sektörde rüşvet suçunun düzenlendiği kanun da farklılık gösteren diğer bir unsurdur. Her ne kadar ağırlıklı olarak özel sektörde rüşvet suçu ceza kanunları altında düzenlenmiş olsa da, örneğin İtalya'da İtalyan Medeni Kanunu veya İsviçre'de hem İsviçre Ceza Kanunu hem de özel sektörde rüşvet verilmesi haksız rekabet teşkil ettiği için İsviçre Haksız Rekabet Kanunu altında düzenlenmektedir.

Özetlemek gerekirse; her ne kadar bu karşılaştırmalı analizin sonucunda özel sektörde rüşvet suçu için öngörülen yeknesak bir tanım, fail listesi, ceza türü ya da süresi olduğunu söyleyemesek de, incelediğimiz ülke mevzuatlarında özel sektörde rüşvet suçu düzenlemelerinin Türkiye'deki düzenlemeden farklılaşan pek çok unsuru olduğunu söyleyebiliriz.

Etik ve İtibar Derneği
Mor Sümbül Sok. Varyap Meridian Business I Blok No:1 D: 66
34746 Batı Ataşehir, İstanbul
0 (216) 580 90 34

info@teid.org.tr - www.teid.org.tr